№ 76 ՈՒՐԲԱԹ, 9 ԱՊՐԻԼԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 9 ԱՊՐԻԼԻ № 76

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 228

ՄՇԱԿ

ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 8 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր.... ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դօլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 դրուշ։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախ հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամակադրոշմով)։

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՀՈՎԻՒ"-ի բաժանորդներին

Իշխանութեան կարգադրութեամբ փակված «ՀՈՎԻՒ» շաբաթաթերթի խմբագրութիւնը յայտնում է իր բոլոր բաժանորդներին, որ նրանց բաւարարութիւն կը տրվի։
401. 1—1

Այսօր, ուրբաթ, ապրիլի 9-ին
Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում
(Абасъ-Абадская площ.. № 7. с. д.)
Կազմակերպում է իշխ. Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԵՐԳԱՅԻՆ ԲԱԺՆՈՎ
Մասնակցում են՝ Ե. Աֆրիկեան, Ռ. Գօնիխօրսկայա, Մ. Մուսխելօվա, Զ. Զիլինգարեան, օպերային երգիչ Ն. Դ. Ղուկասեան և յայտնի Գօնեկլ բնտանիքը։
Մուտքի վճարն է 1 ր., որի արդիւնքը նշանակված է յօգուտ Ընկ. գր.-ընթերցարանի։
Երեկոյթի սկիզբն է երեկ. ժամը $8^1/_2$-ին։
399. 1—1

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ հողային և ջրանցքային աշխատանքների, նոյնպէս և երկաթուղային կայարանից խողովակներն աշխատանքի տեղը տանելու ԱՃՈՒՐԴԸ նշանակված է ներկայ ապրիլ ամսի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին։
Գրաւական պահանջվում է 500 ռուբլի։
Պայմանները կարելի է տեսնել ամեն օր, բացի տօն և կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժ. 3-ը Ջրանցքային Բաժանմունքի գրասենեակում։
(ու. կ. ե.) (առ.) 397. 3—1

ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ
Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրոսպ., № 9, տելեֆօն № 69.
ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ԻԲՐԵՒ ՇՔԵՂ ԸՆԾԱՅ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԻՆ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! ԱՌԱՆՑ ՌՈՒՓՈՐԻ ԱՊԱՐԱՏՆԵՐ 65 Ր. ՍԿՍԱԾ ԵՒ ԹՈՒՆԳ
ՄԵԾ ԲԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ—
—ՎԵԱԼՑԵՎԱՅԻ, ԿԱՐԻՆՍԿԱՅԱՅԻ, ՊԼԵՎԻՑԿԱՅԱՅԻ, ՇՈՒՎԱԼՕՎԱՅԻ, ՄՕՍԽՕՎԻ, ՎԱՎԻՉԻ, ՍԵՎԵՐՍԿԻԻ և ուրիշների երգածներից կազմված։
ՀԱՅԵՐԷՆ— ԱՄԻՐՋԱՆԻ, ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ, ԲԱԳՐԱՏԻ, ԿՈՄԻՏԱՍ վարդապետի, ՆԻԿՈԼ ԲԱՂԻԵԱՆՑԻ, ԿՕՔՕՐԻ և ՋԻՒԱՆԻԻ երգածներից և նուագածներից կազմված։
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ! ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՆԵԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄԱՐԿԱՅԻ ԵՒ ՖԻՐՄԱՅԻ ԱՆՈՒԱՆ ՎՐԱ.
TRADE MARK
"GRAMMOPHON"
Издѣлія АКЦ. О-ва
ГРАММОФОНЪ
Կարելի է ստանալ նոյնպէս Գ. Ս. Դաւիդովի ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Սերգիեվսկայա № 1.
(ո. կ.) (առ.) 398. 2—1

ԼԱՄՊԱՆԵՐԻ ԵՒ ԱՄԱՆԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ
Ա. Մ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԻ
Արմեանսկի բազարի և Բաշմաչնի փող. անկիւն, սեփ. տ., Խօջաֆարաւլովի քարվանսարայի դիմաց։
Բաժանմունքը Երևանեան հր. և Արմեանսկի բազարի անկիւն, Ադելխանեանի խանութի մօտ։
Ստացված են մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակ լամպաներ՝ արտասահմանեան և ռուսական ֆաբրիկաներից։ Զանազան տեսակ սերվիզներ թէ սեղանատան և թէ թէյի համար. անգլիական ֆայանս, զանազան խրուստալ և բակարա։ Կերօսինի խոհանոցներ, էմալեայ ամանեղէններ։ Ինքնաեռներ, դանակներ, պատառաքաղներ, գդալներ Ֆրաժէի և ուրիշն.։ Ապրանքներն առաջին ձեռքից, въ на валкою ստացված լինելու պատճառով, մրցում ենք թէ էժանութեան և թէ յատկութեան կողմից, որի համար խնդրում ենք անձամբ ստուգել։
Հարսանիքների և խնճոյքների համար բաց են թողնվում պահեստի բաժանմունքից ամեն տեսակ անհրաժեշտ իրեր որոշ վարձատրութիւնով (на прокатъ)։
(ու. կ. չ.) (առ.) 414. 3—1

Adresse Télégraphique SANITAS
Адресъ Телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
Ստացված է ԿՕՆՑԷԿՏ «ԼԱԿՍԻՆ»։ ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ՝ լէպէշկաների ձևով, միանգամայն դուրեկան. հուրր, ՍԱԿԱՅՆ ԽՍԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑ. ԱՆՎՆԱՍ է նոյնիսկ մշտական գործածութեան ժամանակ։
առ. (շ. ու.) 381. 2—2

ՊՕԼԵՄԻԿԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Հայ գրականութեան ամենացաւագար կողմերից մէկն է պօլեմիկա մղելու եղանակը։

Շատ քիչ դէպքեր են արձանագրված հայ գրականութեան տարեգրութիւնների մէջ, երբ պօլեմիկան պահպանվել է վայելչութեան սահմանների մէջ և կենտրոնացել է քննվող խնդիրների էութեան վրա։

Յաճախ ամենահասարակ և անմեղ մի խնդիր փոխվում է անձնական ակնարկների, կողմնակի նկատումների և առանում այնպիսի մի տարօրինակ եղանակ, որ յետոյ թէ ընթերցողները և թէ գրական բարքերի նախանձախնդիրները ջանքեր են գործ դնում որևէ կերպով վերջ տալու պօլեմիկային և հանգստացնելու յուզված կրքերը։

Եթէ հրապարակի վրա հանգամանքների բերմամբ դրվել է, օրինակ, մի տնտեսագիտական հարց, դուք զարմանում էք, թէ ինչպէս այդ հարցը վերափոխվեց փոխադարձ վիրաւորանքների վիճողների մէջ և վերջիններս սկսեցին միմեանց մեղադրել կեղեքման, շահադիտական ձգտումների, յետին նպատակների մէջ։

Մանկավարժական վէճը փոխարկվում է անձնական յարձակումների, միմեանց ստորացնելու բառախաղերի, անտանելի բծախնդրութիւնների և աններելի ձևով անձնական հաշիւներ մաքրելու։

Լեզուագիտութեան վերաբերեալ ըստ երևոյթին անմեղ բանակռիւը և պայքարը առիթ են դառնում անպատկառ հայհոյանքների, անձնական խայթումների և մարդկանց յարաբերութիւնների խզման։

Դուք չէք կարող ապահով կերպով հրապարակի վրա դնել մի բժշկական, իրաւաբանական, գեղարուեստական, տեխնիկական խնդիր և յուսալ, որ նա կը վերջանայ առանց անձնական անախորժութիւնների և վիրաւորանքների։

Այլևս չենք խօսում այն դէպքերի մասին, երբ քննութեան առարկայ է դարձել որևէ հարց, որ կապ ունի ընտրութիւնների և կուսակցական հոսանքների հետ։

Սա վերին աստիճանի ցաւալի մի երևոյթ է, որ չափազանց վնասում է հասարակական և գրական խնդիրների քննութեանն ու մշակութեանը և անկարելի է դարձնում բեղմնաւոր և ուսանելի պօլեմիկան մեր իրականութեան մէջ։

Այո, անկարելի։ Անկարելի այն պատճառով, որ հանդէս եկող չափազանց անձնական և վիրաւորական արտայայտութիւնները ձանձրացնում, յոգնեցնում և զզուեցնում են թէ ընթերցողներին և թէ իրանց վիճողներին, և վերջ ի վերջոյ փրկարար է համարվում այն րոպէն, երբ սկսված վէճը դադարում է։ Յարուցված խնդիրները մնում են վատ քննված, անկատար լուսաբանված և երբեմն նոյնիսկ բոլորովին խառնշտված և այլանդակված։

Արդարև՝ երբ պօլեմիկան իր էութիւնից և քննվող խնդիրների կենտրոնական կէտերից թեքվում է դէպի կողմնակի նկատումներ և անձնական հաշիւներ, ի՞նչ կրթական և առողջ տարր կարող է նրա մէջ մնալ։ Ոչ մի։ Եւ քննվող խնդիրը խեղաթիւրված դէն է շպրտվում առանց որևէ ափսոսանք պատճառելու ում և իցէ։

Մեզանում շփոթում են երկու գաղափար միմեանց հետ։ Ջոկ բան է պօլեմիկայի ներքին ջերմութիւնը, նրա աշխոյժ, կենսական թրթիռը և նրա յափշտակող, ոգևորող բնաւորութիւնը, և բոլորովին ջոկ բան՝ անձնական վիրաւորական յարձակումները և բառախաղերը։

Պօլեմիկայի ջերմ կենսական արտայայտութիւնը նրա զարդն է, նրա յատուկ հրապոյրը. իսկ անձնական և կողմնակի նկատումների արտայայտութիւնը նրա գերեզմանը, նրա վարկաբեկումը։

Մինչդեռ տեսէք՝ թէ ինչպիսի մոլեցկութեամբ մարդիկ աշխատում են մէկը միւսից անցնել հայհոյական, անձնական յարձակումներով և հրապարակի վրա դրված հարցերը վարագուրել և մթնացնել կողմնակի կուտակումներով։

Հարկաւոր է պօլեմիկան մեզ։ Մենք շատ խնդիրներ ունենք կարօտ ուսումնասիրութեան և քննութեան թէ ընդհանուր հասարակական և թէ գրական ասպարէզում։

Բայց չը կայ վստահութիւն, թէ այդ խնդիրների քննութիւնը կը մնայ այն գաղափարական բարձրութեան վրա, որ պահանջվում է ըստ էութեան։

Այդ վստահութիւնը կարևոր է։

Եւ իւրաքանչիւր գրական ու հասարակական գործող պէտք է նպաստի այդ վստահութիւնը առաջ բերելու և ամրացնելու մեր գրական-հասարակական ասպարէզում։

Պօլեմիկան պէտք է ջերմ և տպաւորիչ լինի իր էութեամբ, իր ներքին իմաստով, այլ ոչ անձնական նկատումների արտայայտութեամբ։ Պօլեմիկան պէտք է յուզիչ և ցնցող լինի իր գաղափարական վեհութեամբ և արժանաւորութիւններով, այլ ոչ թունաւոր բծախնդրութիւններով։

Առողջ և գաղափարական պօլեմիկան շինարար և գրական մի գործօն է, իսկ նրա խեղաթիւրումը միայն մի թոյն է, կործանիչ և կորստաբեր։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 7 ապրիլի

Նախկին մեծ-վեզիր Հիլմի փաշան մեկնեց Մոսկվա։

Գրաւվեց «Новое Время»-ի այսօրվայ համարը։ Խմբագիրը ենթարկվում է պատասխանատուութեան 1034-րդ յօդուածի 5-րդ կէտով։

Ի նկատի ունենալով այն տեղեկութիւնները, որ երևացին լրագիրներում էլեքտրօ-տեխնիկական ինստիտուտի պարապմունքների կանոնաւոր ընթացքը խանգարվելու առիթով, ինստիտուտի վերատեսուչը հաղորդում է. «Ապրիլի 1-ին էլեքտրօ-տեխնիկական ուսանողները, թւով մօտ 270 հոգի, կայացրին անտեղի բանաձև խորհրդի և վերատեսչի վերաբերութեամբ և մշակեցին մի դիմում ուղղված ուսանողութեան՝ պարապմունքները դադարեցնելու մասին։ Այդ օրից էլ մեծամասնութիւնը դադարեց դասախօսութիւններին և պարապմունքներին յաճախելուց։ Ապրիլի 1-ին քննութեան օրը ներկայացաւ ուսանողների մի խմբակ և դիմեց սկզբում քննողին, յետոյ քննվողներին՝ խնդրելով դադարեցնել քննութիւնը։ Որովհետև երկու կողմն էլ հրաժարվեցին այդ խնդիրքը կատարել, եկածների կողմից լսվեց բերանացի բողոք բաւական խիստ ձևով քննվողների հասցէին, որից յետոյ վերջիններին տրվեց ուրիշ շինութիւն քննութեան համար, ուր, չը նայած որ փորձեր եղան վերսկսելու բողոքները, հնարաւոր եղաւ քննութիւնը տանել մինչև վերջը, ըստ որում բողոքող ուսանողները ներողութիւն խնդրեցին քննողից նրան պատճառած անհանգստութեան համար։ Այս ամենը նկատի առած, պատժիչ դատարանը, քննելով չը թոյլատրված ժողովում ներկայ եղողների ցուցակը և հարցաքննելով ուսանողներին մի քանի մանրամասնութիւնների մասին, բոլոր հարցաքննվողներին ճանաչեց մեղաւոր հաւասարապէս և որոշեց յայտնել նրանց խորհրդի կողմից նկատողութիւն։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 5 ապրիլի

Յուլիսին սպասվում են Բալտիկ ծովի ջրերում իտալական թագաւորը և թագուհին։ Կայսրի հետ տեսակցութիւնը տեղի կունենայ Ֆիննական ծոցում։

Ի պատասխան Հիլմի փաշայի այցելութեան, «Новое Время»-ն խմբագրատան մէջ ճաշ տուեց ի պատիւ նախկին վեզիրի։ Ներկայ էին Պետական Դումայի անդամներ, Պետերբուրգի արտասահմանեան մամուլի ներկայացուցիչները և «Новое Время»-ի խմբագրատան ամբողջ կազմը։

Տեղական տարածված լուրերի համաձայն, Կովկասի Փոխարքայի առաջադրութեան համաձայն, շուտով նշանակվում է բոլոր գործերի սենատորական վերստուգութիւն։

«Русское Знамя»-ի մէջ տպված է զինուորա-բժշկական ճեմարանի ուսանող Սոցոցկիի նամակը հետևեալ բովանդակութեամբ. «Միլիւկօվ Դումայի մէջ արտասանած՝ Կայսրի հասցէին վիրաւորական խօսքերի համար ես ձեզ հանդիպելիս պէտք է մի լաւ ապտակեմ»։

Աչքի ընկնող ռուս քանդակագործները հրաժարվեցին մասնակցել Լերմոնտովի արձանի կառուցման մրցութեանը տարօրինակ պայմաններում, որովհետև մրցանակ չէր նշանակված և յայտնի չէր ժիւրիի կազմը։

Սենատոր Ռէյնիկէն զբաղված է նախապատրաստական աշխատանքներով Կովկաս մեկնելու համար։ Դատական հաստատութիւնների վերաքննութիւնը տևելու է երեք ամիս։ («Б.»)

Խարբին.—Արգունում չինացիները տենդային պատրաստութիւնների մէջ են։ Ռուսները անհանգստութեամբ են նայում չինացիների բացարձակ պատրաստութիւններին։ («Б.»)

Պետերբուրգ, 6 ապրիլի

Այսօր թիւրքաց դեսպանի մօտ ճաշ կար։ Ներկայ էին ստատս-սեկրետար Ստոլիպինը կնոջ հետ, Հիլմի-փաշան և ուրիշ անձինք։ Ճաշից յետոյ եղաւ խնճոյք, որին հրաւիրված էին դիպլօմատիական մարմնի անդամները։

Խորհրդի և Դումայի տարբեր կարծիքները միացնելու համար ընտրված համաձայնեցուցիչ յանձնաժողովի մէջ զինուորական և ծովային մինիստրութիւնների ծախքերի նախահաշուի նկատմամբ համաձայնութիւն չը կայացաւ։ (Հ. Գ.)

Սեվաստոպօլ, 6 ապրիլի

Պաշտօնեայ Շիլօն, որ մեղադրվում էր տեղական պօրտատան վրա զինված յարձակման գործում և մօտ 80,000 ռուբլի յափշտակելու մէջ՝ զինուորա-նահանգական դատարանի վճռով դատապարտվեց մահվան պատժի։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 6 ապրիլի

Պարիզ գնալու համար ծպտեալ կերպով եկաւ սերբիական գահաժառանգը և կը մնայ 2 օր։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 6 ապրիլի

Պիշօնը կանանց առևտրի դէմ կռուելու հարցերի միջազգային կօնֆերէնցիան բանալու ժամանակ արտասանած ճառի մէջ լոյս յայտնեց, որ մօտերի փոխանակութիւնը կը յանգէ միջազգային մի վերջնական համաձայնութեան. կօնֆերէնցիան կը միացնէ այն բոլոր տարբեր կարծիքները, որոնք գոյութիւն ունեն անբարոյական յայտարարութիւնների դէմ կռուելու միջոցների մասին, և որոշում կը կայացնէ անառակութեան դէմ մշտապէս կռուելու համար։

Ընտրողների ժողովը, ուր մտադրութիւն ունէր ճառ խօսել պօստերի մինիստր Միլերանը, ընդհատեցին ցուցարարները, որոնք սկսեցին քարեր նետել նիստի դահլիճը։ Միլերանին ստիպեցին հեռանալ։

Երէկ առաւօտեան ժամը 5-ին տեղիս հանրադիտարանից նկատելի եղաւ Հալլէյի գիսաստղը։

Իզվօլսկիի այստեղ գալը կրում է բոլորովին մասնաւոր բնաւորութիւն։ Իզվօլսկին ճաշեց Պիշօնի հետ ռուսաց դեսպան Նելիդօվի մօտ։ Այսօր կամ վաղը Իզվօլսկին մեկնում է հանգստանալու համար դէպի Հարաւային Ֆրանսիա և երկու շաբաթից յետոյ կը վերադառնայ Պետերբուրգ։ (Հ. Գ.)

Լոնդօն, 6 ապրիլի

Այստեղ տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ Հարաւային Չինաստանում խոշոր անկարգութիւններ են տեղի ունեցել։ Երկիւղ են կրում, թէ մի գուցէ վերսկսվի բօկսէրային ապստամբութիւնը։ Խունիանի նահանգապետը վիրաւորված է։ Անգլիացիներն ուղարկում են մարտանաւեր։ («Б.»)

Լոնդօն, 7 ապրիլի

Համայնքների պալատ։ 1909—1910

թ.-թ. բիւջէն ներկայացնելիս Լլօյդ Ջօրջը բացատրեց հետեւեալը. Թէեւ խնական դէֆիցիտը հաւասար էր 2.624,800 ֆունտ ստէրլինգի, բայց մի քանի պետական եկամուտների աւացումից յետոյ նա ոչ միայն ծածկվեց, այլ դեռ աւելացաւ 2.900,000 ֆունտով: Եթէ լորդերի պալատը չը մերժէր բիւջէն, այն ժամանակ 1909 թ. եկամուտները կաւելանային 4.200,000 ֆունտով: Ձորս ամսվայ ընթացքում երկրի ֆինանսները գտնվում էին քաօսական վիճակի մէջ: Չը նայած դըրան, կառավարութիւնը պետական եկամուտներից երեք միլիօն ծախսեց պետական հարկը հանգցնելու վրա և այդպիսով եկամուտների գումարը մնաց 2.900,000, որը նոյնպէս գործադրվելու է պարտքերի հատուցման համար: Լլօյդ Ջօրջը չէ կարծում թէ մի ուրիշ որևէ պետութիւն այդպիսի հետևանքների հասնէ: Ծիծաղելի է պնդել, թէ ֆինանսական անտեսութիւնը, որ հիմնված է ազատ առևտրի սիստեմի վրա, ցոյց տուեց իր անկարողութիւնը և ամբողջ գանձարանային սիստեմը խորտակվեց: Չը կայ ուրիշ որևէ գանձարանային սիստեմ, որ կարող լինի այդպիսի յաղթանակով դուրս գալ այդօրինակ լարված դրութիւնից (ծափահարութիւն մինիստրական մեծամասնութեան աթոռներում): (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 6 ապրիլի

Համայնքների պալատ: Դաշինքը լի է: Ասկվիտը առաջարկեց կարճել անցեալ տարվայ բիւջէի վիճաբանութիւնները և սահմանափակել նրանց հինգ օրով: Ասկվիտը մատնանշում է, որ ներկայացված ֆինանսական բիլլը կրկնում է անցեալ տարվանը և պարունակում է հակադարձ ույժ:

Իրլանդացիների լիդէր Րէդմօնդը, խօսելով ի պաշտպանութիւն կառավարութեան, մատնանշեց, որ նացիօնալիստներն իսկապէս ամբողջ բիւջէն անարդարացի են համարում Իրլանդիայի վերաբերութեամբ. միայն հօմրուլը կարող է փրկել իրլանդացիներին բիւջէտային անարդարութիւններից. հօմրուլը կարելի է ձեռք բերել միայն լորդերի պալատի veto-ի իրաւունքը վերացնելով: Րէդմօնդը յոյս ունի, որ այսուհետև շարժումը յօգուտ հօմրուլի կաճէ արագութեամբ, և ժխտում է ունիօնիստների այն յայտարարութիւնը՝ իբր կառավարութեան և իրանց միջև պայման է կապված:

Բալֆուրը, առարկելով, մեղադրում է կառավարութեանը՝ իրլանդացիներին չը վարձատրելու մէջ:

Ասկվիտը կտրականապէս հերքում է մեղադրանքը, իբր կաբինէտը պայման է կապել իրլանդացիների հետ:

Վերջում պալատը 345 ձայնով ընդդէմ 252-ի ընդունեց Ասկվիտի առաջարկութիւնը: (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 7 ապրիլի

Գերմանիայի բանւորատէրերի բոլոր միութիւնները պատրաստականութիւն յայտնեցին պաշտպանել շինարարական գործի ձեռնարկողների միութեան՝ բանւորների դէմ վերջինիս բռնած կուում, յենվելով այն բանի վրա, որ բանւորական կազմակերպութիւնների օրէ-ցօր աճող տրտունջներին պէտք է հակադրել ձեռնարկողների արդարացի տեսակէտը: (Հ. Գ.)

—

Պէկին, 7 ապրիլի

Արժանահաւատ տեղեկութիւնների համաձայն, զինւորական ծովային մաքսատների նախկին կառավարիչ սըր Րօբերտ Բրէդօնը թողնում է չինական ծառայութիւնը, որ վերագրվում է անգլիացիների ճնշման: (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 6 ապրիլի

Այսօր կոմս Պալֆիի լուցկու ֆաբրիկայում կաթսաներից մինը պայթեց: Շինութիւնը փլվեց. 13 հոգի սպանվեցին, 49 հոգի վիրաւորվեցին: (Հ. Գ.)

—

Միտրօվիցա, 6 ապրիլի

Այստեղ հանգիստ է. Նօվօբազարի սանջակում նոյնպէս: Ոչ մի տեղ նկատելի չեն ալբանացիների դեմօնստրատիվ պատրաստութիւններ, սակայն ըստ երևոյթին հին թշնամի ցեղերը հաշտութիւն են կապել իրար միջև, որպէսի հանգամանքը բացատրվում է ալբանական ցեղի ընդհանուր վտանգով:

Այն լուրը, իբր ասատիկական զօրքեր են կենտրօնացել բօսնիական սահմանագլխին, պաշտօնապէս հերքվում է: Ոչ մի բանով չէ ապացուցվում թէ ներկայ շարժումները աւստրիացիների դրդմամբ են լինում: (Հ. Գ.)

—

Կվեբէկ, 6 ապրիլի

Սարաշչովի մօտերը մի լեռան կտոր փլվեց բանւորական գնացքի վրա: 25 հոգի սպանված են: (Հ. Գ.)

—

Կօլօմբ-Բէշար (Մարօկկօ), 6 ապրիլի

Մուլուա հովիտում ընդհարում պատահեց Մուլմէդի կողմնակիցների և ուրիշ ցեղերի միջև: Մուլմէդի զօրքերը լաւ ջարդ ստացան: Երկու կողմերից էլ սպանվածների թիւը մեծ է: (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 7 ապրիլի

Պատգամաւոր Եֆրեմօվին հաղորդում են, որ 16-րդ միջպարլամենտական կօնֆերէնցիան կը կայանայ օգոստոս ամսում: Ռուս պատգամաւորները առաջինը հրաւէր ստացան:

Երէկ տեխնօլօգիական ինստիտուտում յայտարարական կարգով տեղի ունեցաւ ժողով էլեքտրօ-տեխնիկական ինստիտուտի գործադուլի առիթով: Եկել էին 700 ուսանողներ: Րէկտօրը առաջարկեց նրանց ցրվել, բայց ժողոված ուսանողները հրաժարվեցին և համակրական բանաձև կազմեցին իրանց ընկերների մասին: Որոշված է փող ժողովել արձակված ուսանողների ուսման շարունակութեան համար արտասահմանում: («Б.»)

—

Խարկօվ.—300 ր. տուգանքի ենթարկվեց «Утро» լրագիրը Ստօլիպինի և Շվարցի դէմ գրելու համար: («Б.»)

—

Վարշավա. — Սկսվեցին նախամայիսեան բռնրեսիաները և ձերբակալութիւնները:

Սենատօր Նէյդգարդտը ծպտեալ կերպով մեկնեց Լօձ: («Б.»)

—

Ելիսավետգրադ.—Թունաւորվեց մի գիմնազիստ 5-րդ դասարանից, որ նկատողութիւն էր ստացել սև զգեստով գիմնազիա գալու համար: («Б.»)

—

Րօստօվ Դ/վ.—Հարաւային քաղաքները միջնորդութիւն են յարուցանում միացնելու Սիբիրը Կովկասի հետ երկաթուղով: («Б.»)

—

Բերլին.—Գործադուլը մեծ չափեր է ընդունում: Գործթողների տրամադրութեան տակ կան խոշոր միջոցներ: («Б.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 6 ապրիլի

Պալատը երկարատև վիճաբանութիւններից յետոյ՝ զինւորական ծառայութեան օրինագծի առիթով՝ ընդունեց ծառայութեան երեքամեայ ժամանակամիջոց:

Սենատն ընդունեց Մուխտար փաշայի առաջարկութիւնը՝ մտցնել 1911 թ. յունվարի 1-ից Թիւրքիայում գրիգորեան օրացոյց: (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ.—Ոստիկանութիւնը գտաւ Աբդիւլ Համիդի փախուստը կազմակերպողների հետքը: Ձերբակալված են մի քանի մարդ: («Б.»)

—

Սալօնիկ, 6 ապրիլի

Եկան Ալբանիա գնալու համար երկու բատալիօն և երկու լեռնային բատարէաներ ութ թնդանօթներով և ութ գնդակացիրներով՝ Օսման փաշայի առաջնորդութեամբ: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 7 ապրիլի

Բ. Դուռը, համաձայնութիւն կապելով «Մ. և Ա.» կօմիտէտի պարլամենտական մեծամասնութիւն կազմող ֆրակցիայի հետ, եռանդուն միջոցներ է ձեռք առել վերջ տալու Գալաթա-Սէրայ լիցէյի գործադուլին: Պաշտօնանկ եղան վերատեսուչը և բոլոր այն պրօֆէսօրները, որոնք դադարեցրել էին ընթերցումները: Սաներից նրանք, որոնք պարապմունքները չեն վերսկսի ապրիլի 8-ից, կարձակվեն: (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Լօնդօն, 7 ապրիլի

Լորդերի պալատում Լէմմինգտօնը հարց տուեց լորդ Կրիւին—ի՞նչ դրութեան մէջ են գտնվում Պարսկաստանի համար անգլօ-ռուսական փոխառութեան մասին կատարվող բանակցութիւնները, և յարուցեց ընդհանուր մի հարց Պարսկաստանի նկատմամբ Անգլիայի ունենալիք քաղաքականութեան մասին:

Լորդ Կրիւն խնդրեց չը պնդել այդ հարցի վրա և ասաց, որ անգլօ-ռուսական փոխառութեան բանակցութիւնները դադարել են այն պատճառով, որ պարսից կառավարութիւնը հնարաւոր չը գտաւ համաձայնել անգլիական և ռուսական կառավարութիւնների առաջարկած պայմանների հետ: Բրիտանական կառավարութիւնը, լորդ Կրիւի ասելով, ոգևորված է միայն բարեացակամութեամբ առ պարսից կառավարութիւնը և ժողովուրդը, սակայն ներկայ դէպքում անհրաժեշտ է գտնում պնդել այդ պայմանների վրա:

Լորդ Լէմնգտօնը յայտնեց, որ եթէ այս բոպէին բոլորն էլ չէրաւի ոգևորված են անկեղծ համակրանքի զգացմունքով դէպի պարսկական նոր կառավարութիւնը, որ աշխատում է կարգ ու կանոն մտցնել նախկին քաօսային կացութեան փոխարէն, նա կարծում է, որ լորդ Կրիւն իրաւունք ունի խնդրել Լէմմինգտօնից՝ դժուարին կացութեան մէջ չը դնել իրան ներկայիս կատարվող բանակցութիւնների վերաբերութեամբ աւելի ճշգրիտ տեղեկութիւններ պահանջելով, որովհետև նրանք վերին աստիճանի փափուկ բնաւորութեան են. եթէ լորդ Կրիւն կարծում է թէ յետագայ բացատրութիւնները հակադիր են պետական շահերին, թող օպպօզիցիան չը պնդէ այդ հարցի վրա: (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 7 ապրիլի

Ուրմիայում բնակվող քրիստոնեաները պնդում են, որ թիւրքաց նախկին առևտրական աւագ Պեօտր Եկոն նշանակված է Սուլդուզի շրջանի կառավարիչ և իբր յիշեալ շրջանը յայտարարված է թիւրքերի սեփականութիւն:

Եփրեմի զօրամասը Սերաբից գնաց Նիր գիւղը: Արդաբիլ գնալիս Նիրում ժողովվելու են շահսէվանների ներկայացուցիչները Եփրեմի և բախտիարներին հրամանատար սարդարի Բահադուրի հետ բանակցելու համար: Տեղեկութիւններ են ստացվել, որ շահսէվան ցեղերի մէջ երկպառակութիւններ են ծագել. այդ հանգամանքը կը դիւրացնէ պարսից կառավարութեան՝ անհանգիստ թափառաշրջիկներին խաղաղեցնելու դժուարին խնդիրը: (Հ. Գ.)

—

Սպահան, 6 ապրիլի

Ռուսաց դեսպան Բօգօեավլէնսկին կօզակներով և վիրակապական միջոցներով ու կառքով ընդառաջ գնաց անգլիական հիւպատոսին: (Հ. Գ.)

—

Թէհրան.—Սրտասահմանեան ճնշման պատճառով Սիփէհդարը իր հրաժարականը յետ վերցրեց: («Б.»)

—

Թէհրան.—Կաբինէտ կազմելու գործը յանձնվեց լիբերալ Մուստաֆա-ուլ-Մեմալիքին: Ֆինանսների, լուսաւորութեան և արդարադատութեան մինիստրները մնում են իրանց պաշտօններում: («Б»)

ՄՈՒՍՈՒԼՄԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Պարիզում գոյութիւն ունի մի գիտական կազմակերպութիւն, որի նպատակն է ուսումնասիրել մուսուլմանական աշխարհը: Այդ կազմակերպութիւնը ունի և իր սեփական օրգանը «Revue du Monde Musulman» (Հանդէս Մուսուլմանական Աշխարհի) անունով: Այս օրերս այդ հանդիսի խմբագրական մարմինը դիմել է Հ. Առաքելեանին հետևեալ գրութեամբ.

«Մենք թոյլ ենք տալիս մեզ, պարոն, ուղարկել ձեզ մի համար մեր «Մուսուլմանական Աշխարհի Հանդէսից», որ, յոյս ունենք, կը հետաքրքրէ ձեզ: Մեր նպատակն է տալ այդ հրատարակութեան լայն ծաւալ, մասնաւորապէս ազգագրական և վիճակագրական տեսակէտից: Տեղեակ լինելով, որ դուք առանձին հետաքրքրութիւն էք տածում դէպի այդ տեսակ ուսումնասիրութիւնները, մենք մտածեցինք դիմում անել ձեր աջակցութեան և առանձնապէս բարեբաղդ կը համարէինք մեզ վայելելով ձեր աշխատակցութիւնը: Մենք շատ երախտապարտ կը լինէինք ձեզ՝ եթէ տեղեկութիւններ տայիք մեզ Պարսկաստանի և Կովկասի մուսուլմանների, նրանց կեանքի և նրանց բարքերի մասին, թէ առանձին յօդուածներով, թէ թղթակցութիւններով: Մեր Հանդէսը, որի X հատորն արդէն լոյս է տեսել, դուցէ արդէն ի վիճակի է հեշտացնել մուսուլման աշխարհի ուսումնասիրութիւնը: Մենք լաւ գիտենք, որ այդ ուսումնասիրութեան շրջանակը լայնացնելու համար մենք պէտք է դիմենք ձեր այնքան ընդարձակ հմտութեան Կովկասի և Պարսկաստանի մասին: Հաճեցէք ընդունել մեր յարգանքի խորին հաւաստիքը»:

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 28 մարտ

Սերբիոյ Թագաւորն ալ, եօթն օր հիւրասիրուելէ յետոյ, թնդանօթներու որոտումներով նստեցաւ շոգենաւը դէպի Այնօրոս, ուր մէկ օր հիւր պիտի մնայ, այցելելով յունական պատմական վանքը, ու անկէ ալ պիտի մեկնի դէպի Սելանիկ: Իրեն հետ կը տանի Պօլսէն արևելեան հիւրընկալութեան մեծարանքներ, յոյն ազգին համակրանքը, Յովակիմ պատրիարքի հայրական օրհնութիւնն և աղօթքները: Թագաւորը շատ բարի եղաւ՝ պատրիարքարանի տրամադրելով 500 ոսկի ի նպաստ աղքատներու:

Մեր պատրիարքարանը, այս անգամ, չփորձեց «բարով եկարի» երթալու համար՝ խրատուած ըլլալով առաջին փորձէն, որ անյաջող անցաւ:

Թագաւորը Սելանիկէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Սերբիա՝ կզուշանալով անշուշտ անցնելու այն տեղերէն, ուր ալբանական նոր ապստամբութիւններ ծայր տուած են: Թիւրք մամուլը թէև չուզեր եղած շփոթութիւնները քաղաքական կարմիր գոյներով երանգել, բայց զօրքերու կանոնաւոր առաքումը, ձեռք առնուած միջոցները, տրուած խիստ հրամանները յայտնի ապացոյցներ են, որ գործը բաւական ճամբայ առած է, և հրդեհը օրէ օր կը ստանայ լայն ծաւալ: Ապստամբներու ձեռքը տեսնուած զէնքերը աւստրիական բանակին ամենէն ընտիր մարտական գործիներն են, հրոսախումբերուն վարիչներն ալ՝ աւստրիական սպաներ: Այս երևոյթները շատ պարզ բաներ չեն: Կերևի թէ վիէննական կառավարութիւնը բարեկամ աչքով չի դիտեր բալկանեան երկիրներու մէջ տեղի ունեցած մերձեցման շարժումները:

Բուլղարական սահմանագլուխի բաղխումները կանգ առած չեն. Ֆերդինանդի այցելութիւնը, գոնէ այդ կողմէն, նոր բան մը չհասկցուց մեզի: Եթէ Թագաւորներու այցելութիւնները, քաղաքական ու բարեկամական տեսակէտով, այդքան պիտի արժեն, լաւ է որ հանգիստ ձգեն մեր Վոսփորը, և մեր զրահանաւերն ալ, իրենց թնդանօթներու որոտումովը, չվրդովուին անօգուտ տեղը:

Սերբիոյ Թագաւորին դրական մէկ օգուտը սա եղաւ, որ Յովակիմ պատրիարքը, օրեր առաջ, փութաց իր սինոդականներուն հետ հաշտուիլ քիչ մը ներողամիտ գտնուելով, քիչ մըն ալ անուշ տեղը կապելով: Անշուշտ մեծ ամօթ մը պիտի ըլլար, եթէ Թագաւորը, պատրիարքարան մտած օրը, գըտնէր պատրիարքը գործէ քաշուած, սինոդականները զինուած իրենց հոգևոր պետին դէմ, օրէնքի անունով: Անկէ ետքն ալ յուսալի չէ, որ պատրիարքը «փալասի կտոր» անուանէ օրէնքին տրամադրութիւնները:

Մեր պատրիարքը, տակաւին հիւանդ, չի կրնար դուրս ելլել: Այս ակամայ բացակայութիւնը առիթ տուած է կարգ մը գրիչներու քննադատական սլաքներ արձակելու պատրիարքին դէմ: Ճիշդը սա է, որ պատրիարքը ծանր հիւանդութիւն մը կանցնէ:

Ազգ. ժողովը, իր մարտ 28-ի նիստին մէջ, տաք վիճաբանութիւններէ ետքը, համակերպեցաւ վարչութեան այն զեկոյցին, որով յանձն չէր առներ եկեղեցիներուն դուռները փակել ժողովրդային համախմբութեանց առջև:

Շաբաթ մը ամբողջ խօսուեցաւ ընդհ. ժողովի նախընթաց նիստի ստացած կերպարանքի մասին: Թաղային մարմիններ, քահանաներ հանրագրութիւններով խնդրեցին, որ ազգին պատգամաւորական ժողովը «փակ» հրատարակէ եկեղեցիներուն դուռները ժողովրդային զումարումներու առջև:

Այդպիսի կարծիքի մը մեր թերթերէն մէկ քանին ոչ միայն արձագանգը եղան, այլ և թելադրութիւններ ըրին խապաւ թոյլ չտալ, որ եկեղեցիները բանան իրենց դուռները միտինգներու առջև: Եւ որովհետև ասկէ առաջ տեսնուած չէր այդպիսի արգելք մը, եղաւ պատրաստութեանց դէմ եղան նոր պատրաստութիւններ: Ժողովին գումարման օրը ահագին բազմութիւն մը, իր կենդանի ներկայութիւնովը, լցուց ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին բակն ու փողոցը: Նախապէս հայ հուզներու նախատալից ազդագիկներով ողջունեց երեսփոխաններէն գաւռներ, որ նախորդ նիստի առթիւ իրենց գոյնը ցոյց տուած էին իբրև հակառակորդ: Նոյն օրը գէշ տիրոյ մը կերած է «Բիւզանդիոնի» խմբագիր-արտօնատէրը. բարեբաղդաբար կրցած էր լաւ փախչիլ ու այդպէս յաջողած օձիքը ազատել: Ցետոյ ներս առնուած է միջնորդաբար:

Այս ամենը քննադատելի: Բայց ամենէն աւելի քննադատելին սա է, որ վարչութիւնը, իր սրբազան նախագահին հետ, վճռելով թէ եկեղեցիները բաց են ժողովրդային միտինգներու առջև, կարգ մը ժողովականներ միջոց սահեցուցին, որ հարցը դառնայ կռիւի մը նիւթ՝ ժողովրդային դասերու մէջ:

Բարեբաղդաբար ընդհ. ժողովը գտաւ միջին ճամբայ մը, և հարցը ընդգրկեց վարչութեան բերած եզրակացութեանը համեմատ: Ասով այսուհետև միտինգները կրնան տեղի ունենալ ըստ առաջնոյն, միայն չխօսելով եկեղեցիի և կրօնքի դէմ:

Մեր թերթերը քիչ մը իրարու դէմ շատ անճահօրէն կը վարուին. վարկաբեկումները կը հասնին անձնականութեան, հրապարակային հարցերը կը քննուին անձնականութեան, կրքի շատ նեղ հայեացքներով, և մէկ օրէն միւսը բռնկումներ կը սկսին ժողովրդային շարքերու մէջ: Ամենէն լաւը պիտի ըլլար, առանց կուրացնող կրքի, հարցերը քննել պաղարիւն կերպով:

«Բիւզանդիոնի» խմբագիրը, իր տփոցի յաջորդ օրը, պատմելով թէ խմբագիրտնօրէնը ծեծ կերած է ընդհ. ժողովի գացած օրը, հրատարակած է իր հրաժարականը ազգ. պատգամաւորութենէ:

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱՐՔԵՐԻՑ

—

Մենք ստիպված ենք մի նմուշ ներկայացնել մեր երկրի գրական բարքերից:

«Ստիպված» ենք ասում, որովհետև ամենևին չենք ախորժում զբաղվել ներկայ միջնադէպի նման բաներով:

Բայց հանգամանքները ստիպում են ասել մի քանի խօսք:

Լսեցէք.

Մի համար սրանից առաջ, «Մշակի» № 74-ի «Ներքին լուրերի» բաժնում, տըպված էր մի լուր հետևեալ բովանդակութեամբ.

«Այս ամսի վերջերին Թիֆլիսի նահանգական դատարանի երկրորդ քրէական բաժանմունքում նշանակված է „Тиф. Л.“ թերթի խմբագիր Իվան Խաչատուրօվի գործը, որին „Закавказье“ օրաթերթի խմբագիր իշխ. Գ. Ամիրաջիբին մեղադրում է մամուլով զրպարտելու մէջ»:

Մի հասարակ լուր, աւելի ոչինչ: Մի լուր, որ վերցված էր „Закавказье“ լրագրից (№ 76), որը յամենայն դէպս կարող էր տեղեկութիւն ունենալ, թէ ինչ գանգատ է տուել նրա խմբագիրը: Ահա ինչպէս էր խմբագրված լուրը „Закавказье“ լրագրում.

„Въ концѣ апрѣля мѣсяца тек. года во второмъ уголовномъ отдѣленіи тифл. окружного суда назначено къ слушанію дѣло редактора „Тифл. Листка“ Ивана Хачатурянца, обвиняемаго редакторомъ нашей газеты кн. Г. І. Амираджиби въ клеветѣ въ печати“.

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը՝ մեր լրագրի լուրը թարգմանութիւն էր „Закавказье“ լրագրի զետեղած լուրի, որ լոյս էր տեսել երեք օր աւելի վաղ, քան նա յայտնի եղաւ «Մշակի» էջերից:

Վերցված լուրի վերաբերութեամբ չէր արված «Մշակում» ոչ մի նոր մեկնաբանութիւն, ոչ մի նկատողութիւն, ոչ մի ընդգծում:

Դա քրօնիկօնի բաժնում զետեղված լուրերից մէկն էր, ինչպէս և շատ ուրիշ լուրեր:

Սակայն տեսէք թէ ինչ գործադրութիւն է ստացել այդ լուրը „Тифл. Л.“ լրագրի № 79-ում:

Լրագիրը նուիրել է նրան մի յատուկ յօդուած և տուել է նրան «Անճիշդ հաղորդագրութիւն» վերնագիրը:

Առաջ բերելով «Մշակի» մէջ տպված լուրը, „Т. Л.“-ի խմբագրութիւնը իր կողմից աւելացնում է հետևեալ՝ մարգարիտները.

Ի գիտութիւն «Մշակի» խմբագիր Քալանթարի, որ առաքված է պաշտօնով Կովկասի պրքունական արօտների բարեշինութեան համար լիազօր կարգադրութեան տակ, կարող ենք հաղորդել, որ դատարանի գործավարութեան մէջ այդ գործը չը կայ, ուստի և չէր կարող նա նշանակվել ունկնդրութեան, որովհետև գործը դատարանի որոշմամբ դեռ մարտի 19-ին, համաձայն Ի. Խաչատուրօվի յայտարարութեան, ուղարկված է քննիչի կողմից Բագու քաղաքը հարց ու փորձի ենթարկելու Ի. Խաչատուրօվի ցոյց տուած մի շարք վկաների, իբրև ապացոյց այն բանի, որ խմբագիր Ամիրաջիբիի զըրպարտութիւն ճանաչած խօսքը զրպարտութիւն չէ, այլ փաստ (№ 67 «Т. Л.» մարտի 29-ից):

Այնուհետև „Т. Л.“, յայտնելով որ կարելի է ճիշդ տեղեկութիւններ քաղել դատարանի դիւանատնից, աւելացնում է հետևեալը.

Մենք կանգ ենք առնում այս փաստի վրա միայն այն պատճառով, որ պ. Քալանթարի լրագիրը առաջին անգամը չէ, որ այդպիսի փորձ է անում „Т. Л.“ լրագրի և նրա խմբագրի հասցէին և առհասարակ առիթ է որոնում մեզ խայթելու:

Ինչ արած. եթէ դա հաճոյք է պատճառում պ. Քալանթարին, մենք ամենևին ոչինչ չունենք, բայց իրաւունք ունենք պահանջելու լինել արդար և չը դիմել փաստերի խեղաթիւրման:

Այդ չէ թոյլ տալիս նրան ոչ նրա հասարակական դիրքը, ոչ հասակը:

Մենք բերինք այս նմուշը և մտադիր չենք մեր կողմից որևէ բան աւելացնելու:

Այդ նմուշը ինքնըստինքեան պերճախօս է, այո, շատ պերճախօս, շատ բնորոշ, շատ տիպական:

Մենք մեր կողմից միայն մի բան ունենք ասելու, այն և, որ յետ ենք վերադարձնում „Т. Л.“-ին իր բոլոր սրախօսութիւնները և խրատները:

Իսկ այս ամբողջ աղմուկի վրա նայում ենք իբրև մի նմուշի վրա մեր գրական բարքերից:

ՊՕԼԻՏԵԽՆԻԿՕ՞ՒՄ ԹԷ՞ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Պետերբուրգ, 23 մարտի

Թէ ի՞նչ է հարկաւոր Կովկասին՝ պօլիտեխնիկում թէ համալսարան, ես կը պատասխանեմ՝ թէ մէկը և թէ միւսը:

Կովկասը աւելին է արժանի, սակայն ներկայ պայմանների մէջ ես գտնում եմ՝ այդ երկուսը թէ իրագործելի և թէ անհրաժեշտ:

Բագուն, որպէս հանքերի մի հարուստ քաղաք, անպայման արժանի է պօլիտեխնիկումի:

Իսկ Թիֆլիսը, իր գեղեցիկ կլիմայով և կեանքի ապրուստի դիւրին պայմաններով, համալսարանի:

Եւ ես խորապէս համոզված եմ, որ թէ առաջինը և թէ երկրորդը կիրականանան, եթէ միայն հասարակութեան լաւագոյն ույժերը եռանդուն կերպով ձեռնամուխ լինեն գործին և շուտով չը յուսահատվեն այլ և այլ խոչընդոտների առաջ:

Ի սրտէ ցանկանում եմ լիառատ աջողութիւն այն գործի, որը վաղուց պէտք է իրագործված լինէր Կովկասում:

Մ. Աղեան

ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

—

Ապրիլի 7-ին, Աւետաց տօնին, առաջնորդարանում կայացաւ կրօնա-պատմական թանգարանի Ժողովի յանձնաժողովի 1909 և 1910 թ. «Ղուկասեան» մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, նախագահութեամբ Գարեգին արքեպիսկոպոս Սաթունեանի: Հան-

պէսին շատ քիչ անձինք կային. հայ գրողներից և առհասարակ գրական անձերից ներկայ էին 4—5 հոգի։

Կարդացված զեկուցումից երևաց, որ մրցանակի համար ներկայացված են եղել 9 աշխատութիւններ, որոնցից երկուսը միայն, այն է Պետերբուրգի համալսարանի ուսանող Ասլան Շահնազարեանի «Զաքարէ և Իվանէ Երկարաբազուկների գործունէութիւնը» ձեռագիրը և Սմբատ Տէր-Աւետիքեանի «Սանահնի և Հաղպատ գաւառի արձանագրութիւնները» ձեռագիրը արժանացել են մրցանակի, ուստի և մրցանակագրամ 500 ռուբ. բաժանվել է այդ երկուսի միջև։ Մրցանակի ներկայացրածների մէջ գտնվում է և Թիւրքահայ գրող Արշակ Ալպօյաճեանի մի մեծ և բազմածաւալ ձեռագիր աշխատութիւնը «Պատմութիւն հայ գաղթականութեան» վերնագրով։ Այդ աշխատութեան մասին քննադատական զեկուցումներ տուել են երկու բանասէրներ՝ Կարապետ եպիսկոպոսը և Մկրտիչ քահանայ Ղազարեանը. առաջինը աննպաստ, իսկ երկրորդը նպաստաւոր կարծիք են յայտնել։ Մի այլ կարևոր աշխատութիւն ևս գտնվում է մրցանակի ներկայացրած աշխատութիւնների մէջ. դա յայտնի Մխիթարեան բանասէր հ. Գրիգորիս ծ. վ. Գալեմքարեանի երկասիրութիւնն է «Կենսագրութիւն Սարգիս արքեպիսկոպոս Սարաֆեանի և ժամանակին հայ կաթողիկեայք», որի մասին քննադատական զեկուցում տուել է Ն. Ադոնց, որ թէև խոստովանում է այդ աշխատութեան մեծ արժէքը, իր մէջ ամբարած հարուստ նիւթերի համար, այնուամենայնիւ մրցանակի արժանի չէ համարել։

Զեկուցումից յետոյ տրվեց և գումարների մասին հաշիւ, որից երևաց, որ միայն յանձնաժողովն այժմ ունի 25,000 ր. դրամագլուխ և մօտ 4500 ր. ընթացիկ հաշւով պահվող գումար, ընդամենը 29,397 րուբլի։

ՄԻ ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

II*)

Ասացի, որ հրապարակի վրա է այսօր նրանց գործունէութիւնը։

Նա աւելի մանրամասնօրէն ամփոփված է ընկերութեան 1908/9 ուսումնական տարվայ տեղեկագրի մէջ և երևի շատ մօտ ապագայում քննութեան նիւթ կը դառնայ ընկերութեան առաջիկայ ընդհանուր ժողովում։

Նրանք, որոնց սրտին մօտ է այդ կրթական-կուլտուրական գործը և հնարաւորութիւն ունեն անձամբ լսելու այդ գործունէութեան տեղեկագիրը, կը շտապեն ներկայ լինել։

Ես կաշխատեմ որքան հնարաւոր է ամփոփ գաղափար տալ առհասարակ ընկերութեան և մասնաւորապէս հանրակրթական կուրսերի մասին։

Ինչպէս ասացի, ընկերութիւնը հիմնվել է 1901 թւին։

Իր գոյութեան հէնց սկզբի օրից նա համախմբել է իր շուրջը տեղական դպրոցների մի խումբ ուսուցիչներ և ինտելիգենտ մարդկանց, որոնք իսկոյն ձեռնամուխ են եղել հանրակրթական դասընթացների կազմակերպութեան։

Խօսելով կուրսերի դասաւանդութեան և դասատուների լուրջ վերաբերմունքի մասին, վարչութիւնը պարտք է համարել ընդգծումով շեշտել, որ այդ «զբաղմունքների կանոնադրութեանը կարող էին նախանձել մինչև իսկ դպրոցները»։

Դասերով ու ծառայութեան պարտականութիւններով ծանրաբեռնված մարդկանց այդ ջերմ վերաբերմունքը բացատրվում է միայն ու միայն գաղափարական ոգևորութեամբ դէպի գործը։

Անցնենք սակայն տեղեկագրի տուած տեղեկութիւններին, փաստերին ու թւերին։

Ըստ էութեան նրանք շատ համառօտ են, սակայն փաստերը պերճախօս են և թւերը բաւականին ուշագրաւ։

Ընկերութեան կանոնադրութիւնը հաստատվել է Բագուի քաղաքապետի կողմից 1908 թւին։ Եւ ահա այդ ժամանակվանից միայն հնարաւորութիւն է ստացվում ընդարձակել ու ամուր հիմքերի վրա դնել նրա գործունէութիւնը։

Յոյս կար, որ գործի շուրջը կը խմբվեն ինտելիգենտ ույժեր, մանաւանդ աշխատաւոր խաւերը։

Սակայն այդ յոյսերը բնաւ չարդարացան։

Հազիւ առաջին ընդհանուր ժողովի օրը (1908 թւի սեպտեմբերի 23-ին), երբ պէտք էր վարչական մարմինների ընտրութիւնը կատարել։

Բաւականին բազմամարդ էր այդ ժողովը. բայց արդիւնքը տեսակէտից միանգամայն հիասթափեցուցիչ եղաւ։

Նիստը բացվելուց առաջ՝ ստորագրվեցին ու անդամութեան քուէարկվեցին շատերը, թւով 238 հոգի. մասնակցեցին ընտրութիւններին, անցկացրին իրանց մի քանի թեկնածուներին, և ապա դուրս գալով ժողովից՝ մոռացան մինչև իսկ ընկերութեան գոյութեան մասին։

Դրանով վերջացաւ ժողովականներից շատերի գործունէութիւնը։

Ուշագրաւ է այն, որ այդ 238 անդամագրվողներից միայն 47 հոգի վճարեցին իրանց անդամավճարը։

Այդ ընդհանուր ժողովում ընկերութեան վարչութեան անդամ են ընտրվել Ան. Քալանթար, բժ. Վարշավսկի, Աթաբէգեան, Ֆրոլով, Ֆիլիպպով և Մ. Հաջինսկի։

Փոխ-անդամներ՝ Բուլինցկի, Կարա-Մուրզա և Լիւէյէվ։

Վարչութեան նախագահն է Ան. Քալանթար, գանձապահը՝ Ֆրոլով։

Զանազան պատճառներով վարչութեան այդ կազմից վեց հոգի տարվայ ընթացքում հեռացել են. նրանց փոխարինել են սեկցիաների ներկայացուցիչներ Աւալիանի, Կլէմէնտիէվ և Բօգմէյէր։

Իր տրամադրութեան տակ վարչութիւնը ունեցել է վարձով կուրսերի կառավարիչ, գործավար-քարտուղար և մի քանի ծառաներ։

Այդ կազմով էլ վարչութիւնը ներկայանում է այսօր մեր առաջ։

Ընկերութեան գործունէութիւնը կենտրոնացած է եղել երեք սեկցիաներում. ա) հանրակրթական կուրսերի, բ) ժողովրդական զւարճութիւնների և գ) համալսարանական։

Դրանցից ամեն մէկին տեղեկագրի մէջ առանձին տեղ է յատկացված։

Սակայն առաջնակարգ տեղը գրաւում է հանրակրթական սեկցիան։

Կանգ կառնենք նախ նրա վրա։

Աշխատակից

Բագու, 31 մարտի

ՏՕՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Զատկական տօների առիթով մեր խմբագրութեան արդէն սկսել են դիմել զանազան նպաստողներ։ Այդ առիթով յիշեցնում ենք հայ հասարակութեան, նախորդ տարիների նման, չը զլանալ նպաստողներին և այցելութիւնների փոխարէն տալ որոշ նուէր յօգուտ նպաստողների։ Մենք ստացանք արդէն այդ նպատակով 3 րուբլի Մօսկվայից, Ա. Երիցեանից։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի փոխարէն, նրա քաղաքացիական մասի օգնականը, աչքի անցկացնելով Թիֆլիսի նահանգական զեմստվային խորհրդակցութեան արձանագրութիւնները և նկատելով որ յիշեալ խորհրդակցութիւնը առանց լսելու այն անձանց, որոնք կարող էին Զաքաթալայի շրջանի ազգաբնակութեան շահերի ներկայացուցիչներ համարվել, գժուարացել է որևէ որոշում կայացնել այդ շրջանը Թիֆլիսին միացնելու հարցի առիթով զեմստվօ-տնտեսական տեսակէտից, անհրաժեշտ գտաւ Զաքաթալայի շրջանում զեմստվային հաստատութիւններ մտցնելու հարցը ենթարկել նոր քննութեան տեղում, որի համար առաջարկեց Թիֆլիսի նահանգապետին մեկնել Զաքաթալա քաղաքը և, գումարելով այնտեղ խորհրդակցութիւն տեղական բնակիչներից, քննել Կովկասի Փոխարքայի 1909 թ. մայիսի 31-ի հրահանգի բոլոր կէտերը և մասնաւորապէս Զաքաթալայի շրջանը Թիֆլիսի նահանգին միացնելու խնդիրը։

◆ Վերադարձան Թիֆլիս Փոխարքայի օգնական սենատոր Վատացիի ամուսինը և իշխ. Մ. Թումանեանը, որոնք գնացել էին Բագու ժողովարարութիւն անելու յօգուտ Աբասթումանում կառուցվելիք սանատօրիայի։ Ինչպէս լսեցինք, տիկիններին աջողվել է հանգանակել 10,225 ր. կանխիկ դրամ և 30,000 ր. խոստումներ։ Այդ գումարը միանգամայն բաւականացնում է անմիջապէս հիմք դնելու շինութեանը, իսկ նուիրաբերութիւնները շարունակվում են։ Թոքախտի դէմ կռւող Կովկասեան Ընկերութեան վարչութիւնը կազմակերպել է մի մասնաժողով ձեռնհաս անձնաւորութիւններից, որ ուղարկվելու է Աբասթուման վերջնականապէս տեղ ընտրելու և շինութեան տեղը որոշելու համար։

◆ Թոքախտի դէմ կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը իր վերջին նիստում որոշում է կայացրել մի ներկայացուցիչ ուղարկել Պետերբուրգ «ռուս բժիշկների ընկերութեան յանուն Ն. Ի. Պիրոգովի XI համագումարին» մասնակցելու համար մի ընդարձակ զեկուցումով Աբասթումանի կլիմայական յատկութիւնների մասին։ Ներկայացուցիչ ընտրված է բժ. Կ. Ա. Կրիստոնիկովը, որը մօտ օրերս ուղևորվում է Պետերբուրգ։ Բժիշկը կը մասնակցի նաև այն բոլոր նիստերին, որոնք տեղի կունենան «համառուսական լիգայի թոքախտի դէմ կռւելու համար», որտեղ կարծարծվեն բոլոր հարցերը կռիւը աւելի աջող տանելու համար։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը կովկասեան գլխաւոր իշխանութեանն է ուղարկել Թիֆլիսի հռոմ-կաթոլիկների եպիսկոպոսի միջնորդութիւնը՝ թոյլ տալու երեք տարով ժողովարարութիւն անել մինչև 6 հազար րուբլու Երևանի նահանգի Սիավուտ գիւղում հռոմէական-կաթոլիկական եկեղեցի կառուցանելու համար։

◆ Գերմանիայի Պոտսդամ քաղաքում հրատարակվող «Das notwendige Liebeswerk» հանդէսի այս տարվայ ապրիլի 10-ի համարում տպված է մի մեծ յօդուած «Ռէֆորմների հարցը Էջմիածնում» վերնագրով և առաջ են բերված Երուանդ նախկին-վարդապետ Տէր-Մինասեանի հրատարակած գրքի բովանդակութիւնը և այն երկու խոնդաբագիրները, որ մատուցել է Սուրէնեան տեղապահին և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II-ին։

◆ Ա. Բիշմիշեանցը խնդրում է մեզ տպագրել, որ «Հովիւ» № 11 շաբաթաթերթում լոյս տեսած Գայեանեան դպրոցի նուիրատու անձանց ցանկի մէջ յիշած № 9 1000 ր. «ի յիշատակ Գէօրգի Տէր-Աբրահամեանի» յանձնված է եղել Գ. Սունդուկեանցին, որ սա գործադրէ ուսման համար և նա այդ գումարը նուիրել է Գայեանեան դպրոցին, որ նրա տոկոսիքով պահպանվի մի որբեւրուհի յանուն նուիրատու Տէր-Աբրահամեանի։

◆ Առիջիկայ տարի Թիֆլիսում գումարվելիք բնագէտների և բժիշկների XIII համառուսական համագումարի կազմակերպութեան համար Կովկասեան Բժշկական Ընկերութիւնից ընտրված յանձնաժողովն ընտրեց մի կոմիտէ համագումարին կից բժշկական 3 սեկցիաներ կազմելու համար. գիտական բժշկութեան համար՝ Մ. Լունկեվիչ, Ա. Գուրկօ և Ա. Մուխարինսկի, գիտական առողջապահութեան համար՝ Կար. Ստեփանեան, Մ. Վեսելովզորով և Խարագեան և անատոմիայի ու ֆիզիօլոգիայի համար՝ Ն. Սախարով, Գամբուրգեր և Ֆեօդորով։ Բացի դրանից ընդհանուր կազմակերպիչ կոմիտէի մէջ իբրև ներկայացուցիչ ընտրվեց բժ. Ա. Ֆիշեր։

◆ Մինիստրների խորհրդի որոշումը՝ պետական բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքը գրասենեակի վերածելու մասին՝ արժանացաւ Բարձրագոյն հաստատութեան։

◆ Այս տարվայ օգոստոս ամսին Պետերբուրգում կայանալու է կաթնատնտեսների համագումար և նրան կից կաթնատնտեսութեան ցուցահանդէս։ Այդ առիթով Կովկասեան Կայսերական Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը հրաւէր է ստացել կազմակերպիչ բիւրօյից՝ կազմակերպել բաժնական մասնաժողով ցուցահանդէսի կովկասեան բաժին հաստատելու համար։

◆ Այսօր Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան շինութեան մէջ տեղի կունենայ անասնապահութեան կոմիտէի նիստ, ուր Ա. Քալանթար կը կարդայ իր զեկուցումը անասնապահութեան մասին։

◆ Թիֆլիսում գարնանային ձիարշաւները սկսվելու են ապրիլի 21-ից և վերջանալու են մայիսի 14-ին։ 6 օրվայ ընթացքում մրցանակ է տրվելու 9600 րուբլի, որից 400 րուբլին Կովկասի Փոխարքայի կողմից, 3000 րուբլին պետական ձիաբուծութեան գլխաւոր վարչութիւնից, 1500 րուբլին Կովկասի զեմստվային գումարներից և 4700 րուբլին Թիֆլիսի ընկերութիւնից։ Լրացուցիչ ձիարշաւներ կը լինեն մայիսի 16-ին և 23-ին։

◆ Աստուածատուր Երիցեան, որ խմբագրում է «Խաթաբալա» և «Սուրհանդակը», խնդրամատոյց է եղել Թիֆլիսի նահանգապետին՝ թոյլ տալու իրան հրատարակել Թիֆլիսում ռուսերէն մի օրաթերթ «Новая Газета» անունով։

◆ Թիֆլիսի մսագործները, չը նայած իշխանութեան խիստ կարգադրութիւններին, շարունակում են միսը վաճառել միանգամայն ազատ՝ աւելացրած գներով։ Միւս կողմից հացթուխներն էլ դիմել են քաղաքային վարչութեանը, խնդրելով աւելացնել հացի սակագինը։

◆ Վերջին ժամանակներս քաղաքում սաստկացել է երեխաների մէջ կարմրուկ հիւանդութիւնը։

◆ Բժ. Սօբոլէվսկիի այսօրվայ դասախօսութիւնը Կօնգօյի մասին՝ յետաձգվում է ապրիլի 11-ին։

◆ Ինչպէս երևում է Թիֆլիսի ոստիկանապետի վարչութեան տեղեկագրից, յունվար ամսում Թիֆլիսում վիճակագրվել են 125 յանցագործութիւններ։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի կարգադրութեամբ Թիֆլիսեցիներ Սիմէօն Ծկարուաշվիլի և Իվան Չէկ ոստիկանութեան պաշտօնեաներին վիրաւորելու համար ենթարկվում են ամեն մինը 100 րուբլի տուգանքի կամ մի ամսով բանտարկութեան։

◆ Վարշավայի համալսարանի հայ ուսանողները «Մշակի» միջոցով իրանց շնորհակալութիւնն են յայտնում բժ. Գասպարեանցին «Մշակի» մի օրինակ ուսանողութեանը նուիրելու համար։

◆ Կ. Մգելաձէն իրաւունք է ստացել Թիֆլիսի նահանգապետից վրացերէն լեզուով մի նոր շաբաթաթերթ հրատարակելու «Մօզզաուրի» (Ճանապարհորդ) անունով։

◆ Վրաց մի խումբ երիտասարդ գրողների շրջանում միտք է յղացել հրատարակել մի ինքնուրոյն գրական շաբաթաթերթ «Ախալի Ձալա» (Նոր ույժ) անունով, որը լոյս կը տեսնի զատկական տօներից յետոյ։ Շաբաթաթերթի նպատակն է հնարաւորութիւն տալ սկսնակ երիտասարդ գրողներին ցոյց տալու իրանց ընդունակութիւնները և մասամբ ազատելու նրանց մի շարք խմբագիր-հրատարակիչների կամայականութիւններից։

◆ Նախալօվկայի բնակիչները մի հաւաքական խնդրագրով խնդրում են քաղաքային վարչութիւնից ջրանցք կառուցանել իրանց մօտ, խոստանալով յանձն առնել ծախքերի խոշոր մասը։

◆ Նաւթլուղում նոր քաղաքային սպանդանոցի կառուցման կը ձեռնարկվի մայիս ամսից։

◆ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը բոլոր երկաթուղիների վարչութիւններին պատուիրագրեց, որ եթէ կայարաններում մեծ թւով ճանապարհորդներ խռնվեն, այն ժամանակ կայարանների կառավարիչները պարտաւորվում են յատուկ վագոններ տալ կանանց և երեխաների համար։

◆ Բիբի-Հէյբաթում «Ռուսօ» ընկերութեան ծառայողները, թւով 120 մարդ, գործադուլ են արել պահանջելով պարգևներ։

◆ Թօփչիբաշևը տրամադիր է ստանձնել Գանձակի քաղաքագլխի պաշտօնը։

◆ Ինչպէս մեզ հաղորդում են, Երևանում ձերբակալվածներից ազատ են թողնվել մօտ 60 հոգի։

◆ Գորի քաղաքում ապրիլի 23—25-ին Թիֆլիսի թռչնապահութեան ընկերութիւնը կազմակերպում է ցուցահանդէս։

◆ Սուխումից (Սուխումի շրջ.) մեզ գրում են. «Մեր շրջանի Կուրու-դարա գիւղի ուսուցիչները վերջերս պատրաստվել են ներկայացում տալու և գիւղում յարմար տեղ չը գտնելով՝ վճռել են ներկայացումը սարքել գիւղի եկեղեցում։ Դժգոհ գիւղացիները այդ դէպքի մասին յայտնել են իշխանութեանը և վերջինս էլ ձերբակալել է ուսուցիչներին և բանտ ուղարկել»։

ԼՈՒՐԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

◆ Ապրիլի 3-ին քաղ. ակումբի շինութեան մէջ կայացաւ մի շատ լաւ երեկոյթ յօգուտ տղայոց գիմնազիայի չքաւոր աշակերտների։ Երեկոյթի նախաձեռնող ու կազմակերպողն էր գիմնազիայի ծնողական խորհուրդը, որի նախագահն է Գ. Ի. Մելիք-Շահնազարեան։ Երեկոյթի ծրագիրը հարուստ էր և բոլոր համարներն էլ անցան աջող կերպով։ Կար նաև վիճակախաղ ընծայաբերված իրերի։ Երեկոյթը գրաւել էր մեծ բազմութիւն։ Ամենքն էլ մնացին խիստ գոհ կազմակերպողներից։ Այս՝ սեզօնում տրված երեկոյթներից ամենաաջողներից մէկն էր մեր դպրոցների օգտին տրվածի հետ միասին։ Եկամուտ եղել է աւելի քան 2000 ր., ծախսը համեմատաբար քիչ է եղել։ Դահլիճները զարդարված էին ճաշակով։

◆ Ապրիլի 3-ի երեկոյեան Աբրամովիչ կարդաց մի հետաքրքրական դասախօսութիւն Բաթումի Երկաթեայ թատրոնում «Անձնապաշտութեան» մասին։

◆ «Ամսիս 4-ին հայոց եկեղեցում պատարագից յետոյ նշանակված էր ծխ. ժողով։ Սա գործակալի կողմից հրաւիրած երկրորդ ժողովն էր ծխական հոգաբարձութեան կողմից 3 անգամ հրաւիրված և չը կայացած ժողովներից յետոյ։ Այս անգամ կային 48 հոգի ծխական. ժողովի նախագահ ընտրվեց Մեսրոպ աւագ-քահ. Մելեանը. քարտուղարի խնդիրը շատ ձգձգվելուց յետոյ, մի քանի անգամ «չեմ ու չում» անելուց յետոյ յանձն առաւ Յակոբ Ղազարեանը։ Ժողովը սկսվեց և վերջացաւ առանց որևէ միջնադէպի, առանց իրար եախա բռնելու, առանց իրար վիրաւորելու։ Այս պարզապէս ամէնքի համար էլ աչքի զարնող պարագայ էր. երանի թէ այսուհետև էլ շարունակվի այս ոգին։ Դպրոցապատկան հողամասի ծախելու խնդիրը քննադատութեան արժանացաւ. Ժողովի տրամադրութիւնը դէմ էր երևում ծախելուն։ Եւ իսկապէս միայն ներկայ պարագաներն ի նկատի ունենալով չէ կարելի վճիռ կայացնել։ Եղան այլևայլ առաջարկներ այս խնդրի շուրջը։ Ժողովը գտաւ խնդիրը չուսումնասիրված, ուստի և առաջարկեց հոգաբարձութեանը մանկավարժական խմբի հետ լաւ մշակել, քաղաքային վարչութեան հետ բանակցութիւնների մէջ մտնել և ապա ներկայացնել նոր ծխական ժողովի քննադատութեան, իսկ օրակարգի միւս հարցերը—դպրոցական ու եկեղեցական հաշիւները—քննելու համար ընտրվեց վերստուգող մի յանձնաժողով, որին և յանձնվեց, որքան կարելի է կարճ ժամանակում, քննել հաշիւները և զեկուցանել։ Այդ նպատակի համար յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին Յ. Ղազարեան, Յ. Ալիբէգեան և Յ. Մարութեան։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Կ. Պոլսից մեզ գրում են ապրիլի 1-ից. «Դուրեան պատրիարք բաւական ծանրապէս հիւանդացաւ երեք շաբաթ առաջ. այժմ լաւ է, բայց դեռ անկողինն է։

«Մեր տեղական ազգային լուրերը լաւ չեն. գաւնուկ ժողովուրդը խմբագիրներու անձնական քմահաճոյքին գերի եղած է։ «Բիւզանդիոն», «Ժամանակ» և «Հայրենիք» մէկ կողմ, «Ազատամարտ», «Արևելք» և «Առաւօտ» միւս կողմ... Վեց թերթ ունինք. ժողովուրդն երկու խումբերու միջև, իբր տասը փարան ձեռքը, ամեն օր վեց տեսակ հայհոյանքներ կարդալու տարօրինական վիճակին մէջ կը շուարի։ Հարկաւոր է մի թերթ բոլորովին անկախ՝ սա վեց թերթերու իրենց կոչումին հակառակ կատարած հրատարակութիւնները՝ մատնանիշ ընելու»։

◆ Ամերիկական մի հանդէս՝ «Կարաս-ի-Կարատաս», որ հրատարակվում է Հաւայլին-Ամերիկայում, իր վերջին թւերից մէկում արձանագրում է հետևեալ քստմնելի եղեռնագործութիւնը։ Րիօ-Նէգրօյի սահմաններում, որ Արգենտինի հասարակապետութեան մի մասն է կազմում և գտնվում է Պամպայի կառավարութեան հարաւակողմն ու Պատագօնիայի հիւսիսակողմը, Կիլլի մօտերքը վերջին մի քանի տարիների ընթացքում կազմակերպվել էր տեղացիներից բաղկացած մի հրոսակախումբ, որին իրան նպատակ էր դրել կողոպտել այդ շրջանից անցնող կարաւանները։ Այդ կողմերում, ինչպէս և Նէնկուէնի կառավարութեան սահմաններում ի միջի այլ կարաւանների երևում են և կարաւաններ՝ բաղկացած գաղթական հայերից, որոնք իրանց ձեռքի ապրանքը վաճառելու համար թափառում են այդ շրջանում։ Կազմակերպված այդ աւազակախումբը, որ միևնոյն ժամանակ մարդակեր էր, տարիների ընթացքում իր ձեռքն ընկած հայերին ոչ միայն կողոպտում էր, այլև նրանց միսն անուշ անում։ Այդ մարդակերները, որոնք վերջերս ձերբակալվեցին շնորհիւ տեղական կառավարութեան ձեռք առած միջոցների, յայտարարել են հարցաքննութեան միջոցին, թէ ուզում էին իմանալ, թէ մարդկանց և անասունների միսերն ինչ տարբեր համ ունեն, և թէ հայերի միսը խիստ համով էին գտնում։ Հրոսակախմբի անդամներից մէկի կնոջ, որի անունն է Վէնսէնթա Գուահիշանաս, տանն հաւաքելիս են եղել այդ մարդակերներն՝ իրանց քստմնելի խնճոյքը սարքելու համար։ Եւ հէնց այդ տանն էլ, խուզարկելիս, կառավարութիւնը գտել է գողացված ապրանքների հակեր և մարդկային մարմինների բեկորներ։ Հրոսակախումբը երբ տեղեկանում էր, թէ հայերի կարաւան է գալու, սկսում էր մեծ պատրաստութիւններ տեսնել՝ արժանավայել կերպով հիւրասիրելու համար թանգագին որսը։ Եւ այդպէս՝ հայկական կարաւանը նախ հիւրասիրվում էր ոչխարի խորոված, որ այդ շրջանի ամենաախորժելի ու համադամ կերակուրն է, և մանեև կոչված տունկից պատրաստված մի տեսակ ըմպելիքով ու գինով։ Բայց մարդակերները, ճաշը վերջանալուց քիչ առաջ, խողխողում էին իրանց հրաւիրեալներին, ապա բաժանում նրանց փողերը, ապրանքներն ու հագուստներն իրանց միջև և յետոյ յօշոտում էին իրանց զոհերի դիակները։ Դրանից յետոյ՝ մարդակերներն իրանց զոհերի մնացեալ մասերը, ինչպէս օրինակ ոսկորները և այլն, այրում-փոշիացնում էին և փոքրիկ քսակիկների մէջ ածելով որպէս յուռութք գործ էին ածում հիւանդութիւնների և ոստիկանական հալածանքների դէմ։ Այդ հրոսակախմբի անդամներից մի քանիսը, շնորհիւ իրանց աւարառութեան, տիրացել են բաւականին կլորիկ գումարների, օրինակ՝ նրանցից մէկի հարստութիւնը հասնում է 80,000 ֆրանկի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

«Տայիս» հայկական բեմի վրա

Երեքշաբթի, ապրիլի 6-ին, առաջին անգամ հայկական բեմի վրա ներկայացվեց «Տայիս» դրաման, հօթ պատկերներով։

Փոխադրել է նրան հայկական բեմի համար Վ. Տէր-Ղևոնդեան։

Ներկայացումը տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի Արծրունեան թատրոնում։ Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ ներկայ ձմեռվայ սեզօնում այդ թատրոնում մի քանի անգամ ներկայացվել է «Տայիս» օպերան, հեշտ էր տեսարանների և արդուզարդի համապատասխան դասաւորութիւնը։ Եւ արդարև, բեմի արտաքինը բոլորովին գոհացուցիչ էր։

Հասարակութիւն էր հաւաքվել բաւական մեծ բազմութեամբ, մասամբ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ ներկայացումը տրվում էր Գայիանեան դպրոցի օգտին։

Ինքը ներկայացումը ընդհանրապէս գոհացրեց հանդիսականներին, բայց նկատվող անհարթութիւնները ցոյց էին տալիս, որ բաւական թւով կրկնութիւններ չեն եղել ներկայացման համար։

Գլխաւոր դերերը կատարում էին տիկին Մայսուրեան (Տայիս), Սեւումեան (Աթանայէլ) և Յարութիւնեան (Նիկիաս)։

Տիկին Մայսուրեան պէտք է միացնէր իր դերի մէջ երկու հակապատկերներ՝ նախ վաւաշոտ, զգայական մի գեղուհու, ապա վերացած, ներշնչված մի միանձնուհու։ Եւ այդ նրան աջողվեց։ Հակապատկերները ճիշդ էին ըմբռնված և աջող պատկերացված։ Մենք միայն աւելի նուրբ և հոգեբանական աւելի տպաւորիչ արտայայտութիւն էինք սպասում այն տեսարանից (երրորդ պատկերում), երբ Տայիսի մէջ կատարվում է ներքին յեղափոխութիւն, և նա տարփանքների աշխարհից անցնում է հոգու փրկութեան աշխարհը։

Սեւումեան խօսում էր համոզիչ և ներշնչված ոգով և երրորդ պատասխանատու գործողութեան մէջ տուեց հարազատ տպաւորութիւններ։ Սակայն վերջին գործողութիւններում նրա ձայնը դաւաճանեց նրան։ Մենք կարծում ենք, որ նա իր դէմքը պէտք է աւելի գրաւիչ, աւելի երիտասարդ ցոյց տար պիէսի գաղափարը արտայայտելու համար։

Յարութիւնեանի մասին ոչինչ չենք կարող ասել, որովհետև մենք անկարող եղանք տեսնել առաջին երկու պատկերները, ուր նա խաղում էր։

Պիէսի լեզուն վատ չէ, բայց տեղ տեղ նա համապատասխան չէ գործողների բնաւորութեան և արտայայտութեան ձևին, մի քանի տեղ էլ նա աւելի գրական բնոյթ ունի, քան կենդանի խօսակցութեան։

Սերոբ

—

Ապրիլի 5-ին Արծրունեան թատրոնում Հայկաշարի «Նոր-Դրամա» ընկերութեան բեմխիսօր Ամօ-Խարազեան իր խմբով և

մասնակցութեամբ դերասաններ Գ. Միրաքեանի և Ամիրան Մանդինեանի ներկայացրեց Շէքսպիրի «Համլէտը»։

Ինչպէս երևում էր, համաշխարհային յիշեալ մեծիմաստ պիէսի չափազանց խոշոր նշանակութեան գիտակցութիւնը և թէ այն հանգամանքը, որ Արքունական Թատրոնաւորանը կարող էր այդ օրը պարունակել անհամեմատ գիտակից և քննադատաբար վերաբերվող հասարակութիւն, քան Հաւլաբարի բնիկ ժողովուրդը, որ յաճախում է «Նոր-Դրամա» խմբի ներկայացումներին,— դրդել էին Ամօ-Խարազեանին՝ լուրջ պատրաստութեամբ հանդէս գալ Համլէտի բարդ և դժուարակատար դերում։

Խարազեանի Համլէտը այս անգամին պէտք է առաջադիմած համարենք Հաւլաբարում առաջին անգամ խաղացածից։ Չը նայած ընդհանուր խաղի դեֆեկտներին, նրա խաղը Միրաքեանի (Պոլօնիուս) աջող խաղի հետ մխիթարական էր ամբողջական տպաւորութեան մէջ։ Բայց և այնպէս Խարազեան իր ոյժերից վեր պէտք է համարէ ներկայացնել Համլէտը այն ճշգրտութեամբ, ինչպիսին ստեղծագործել է հանճարեղ գրիչը։

Հասարակութիւն կար բաւարար թւով։ Խարազեան առանձնապէս վարձատրվեց ծափահարութիւններով երրորդ և չորրորդ գործողութիւնների մէջ, ուր թողեց տպաւորութիւն։ Ես.

—

Գրական-Գեղագիտական Սալօնը ապրիլի 6-ին ժամը 8-ից արդէն լի էր ստուար բազմութեամբ։ Եկել էին Եկմալեանի յիշատակը յարգող զանազան խաւերի անձեր՝ կին և տղամարդ։

Նախ Ստ. Մալխասեանց երկար խօսեց հանգուցեալ երաժշտագէտի մասին, պատմելով իր անձնական յարաբերութիւնները և յիշողութիւնները։ Մալխասեանց կանգ առաւ նրա կեանքի վերջին շրջանի վրա և պատմեց պատարագի արարողութիւնը ներդաշնակելու պատմութիւնը։

Ապա ժեծանուն երաժշտապետի գողտրիկ քառաձայն «Հայր մերը» և «Սուրբ, սուրբը» երաժշտութեամբ երգեց Մուրադեանի խումբը և արժանացաւ ծափահարութիւնների։

Օր. Մ. Բուդաղեան դաշնամուրի վրա նուագեց Եկմալեանի Nocturne.

Օպերային նուագախումբը իտալացի երաժիշտ Ա. Պրիվետերայի ղեկավարութեամբ նուագեց մի քանի կտորներ բուռն ծափահարութիւնների հանդիպելով։

«Ով դու բարեկամ» քաղցրահնչիւն երգից յետոյ հանգուցեալի մասին մի կրակոտ ճառ արտասանեց երաժիշտ Յ. Տէր-Դաւթեանը, որ շատ մօտ ծանօթութիւն ունէր Եկմալեանի հետ։

«Հինգ տարի է,—այսպէս սկսեց հռետօրը,—ինչ մեռած է հայ եկեղեցու զարդը ու գեղեցկութիւնը. հինգ տարի է, որ չը կայ մեծ արտիստ Մակար Եկմալեանը...»։

Այնուհետև Տէր-Դաւթեան ծանրացաւ Եկմալեանի բնածին երաժշտական ընդունակութիւնների վրա, որ ապշանք էր պատճառում բոլոր տեղեակ անձնաւորութիւններին։ Խօսեց Պետերբուրգի կօնսերվատօրիան վերին աստիճանի աջող աւարտելու մասին։ Ապա կանգ առաւ նրա տաղանդաւոր երկասիրութիւններից գլուխ-գործոցի՝ «Պատարագի քառաձայն արարողութեան» վրա, որը այս րոպէիս էլ միակն է ամբողջ աշխարհում իբրև երաժշտական գրուածք, որի ամեն մի նոտան տաս անգամ չափված, ձևված է և որի մէջ անաղարտ պահպանված է հայկական եղանակների բուն ոգին. յիշատակեց այն հոյակապ և սիրալիր ընդունելութեան մասին, որին հանդիպեց այդ մեծ մարդու մեծ գործը աշխարհիս համարեա բոլոր երաժշտագէտների կողմից։

Տէր-Դաւթեան դառնութեամբ խօսեց հայկական ցաւոտ իրականութեան և այն նեխված մթնոլորտի մասին, որի մէջ ապրում և շնչում էր Եկմալեանը և որի դէմ անկարող եղան դիմադրել Եկմալեանի նուրբ լսողութիւնից էլ աւելի զգայուն նեարդերը...

«Եթէ չը լինէր հայկական կաշկանդիչ իրականութիւնը, — վերջացրեց Տէր-Դաւթեան,—Եկմալեան պիտի դասվէր համաշխարհային երաժշտական հանճարեղ ընդունողների շարքում...»։

Դահլիճում մի քանի րոպէ շարունակվեց բուռն ծափահարութիւնը։

Ապա Մուրադեան երգեց Եկմալեանի «Ոչ փող զարկինքը», որից յետոյ օպերային երգիչ Տիրացեան զգացմունքով երգեց «Տէր, կեցո»։

Երգեցիկ խումբն էլ երգեց մի քանի երգեր աջողութեամբ, իսկ վերջում Տիրացեան երգեց երգեցողութեան ուսուցիչ Ռ. Մելիքեանի ներդաշնակած «Աշնանային տաղեր»՝ նուիրված Եկմալեանին։

Ամբողջ երեկոյ բոլոր ներկայ եղողները ստացան հաճելի տպաւորութիւն։

Վերջը դարձեալ լինելու էր յիշողութիւններ Եկմալեանի մասին և զրոյց Երուանդ ex-վարդապետի գրքի առիթով, բայց ժամանակի ուշ լինելու պատճառով յետաձգվեց։

Յիշենք, որ այդ օրվայ առիթով «Տարազի» № 3-ում տպագրված էր Եկմալեանի լուսանկարը և նրա նոտայագրած «Հայր մերը», նաև մի համառօտ տեսութիւն իբրև կենսագրութիւն։ Ս. Ե.

—

Տեղական ռուս թերթերի մէջ («Закавказье» և «Новая Рѣчь») տպագրված է հետևեալ լուրը Բերլինից.

«Ապրիլի 4-ից (Նոր տոմարով) Բերլինի կօնսերվատօրիայում կամ «Konigliche Akadem. Hochschule für Musik» (Արքայական ակադեմիական բարձր դպրոց երաժշտութեան համար) կայացած կօնկուրսային քննութեան ժամանակ, պրոֆէսոր Հիւգօ Բէկկէրի դասարանը մտնել ցանկացող 17 վիօլօնչէլիստների մէջ քուէների ամենամեծ տոկոսը ստացաւ և ընդունված եղաւ հայազգի երիտասարդ Սուրէն Առաքելեանը, որ 1906 թ. իր ուսումն աւարտել է Թիֆլիսի I արական գիմնազիայում, իսկ երաժշտական կրթութիւնը սկսել է Թիֆլիսի կայսերական երաժշտական ուսումնարանում»։

—

Եալտա, 2 ապրիլի

Երկուշաբթի, մարտի 29-ին, քաղ. թատրոնում կայացաւ մի հետաքրքրական երեկոյթ յօգուտ Կարմիր Խաչի ընկերութեան երթևեկ հիւանդների ձրի հիւանդանոցի։ Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր տեղացի և եկւոր ամեն ազգութեան պատկանող հանդիսականներով։ Երեկոյթ սարքողները, ենթադրելով որ երեկոյթին ներկայ կը լինի Բուխարայի էմիրը, առանձին ուշադրութիւն էին դարձրել հանդէսի արևելեան մասի վրա։ Արդարև, իր ներկայութեամբ էմիրը յարգել էր հանդէսը և, ինչպէս ասում են, շատ բաւական է մնացել։ Այսօր լրագիրներում կարդում ենք, որ նա 500 ռ. է նուիրել հիւանդանոցին։ Չը նայած մեծ ծախսերին, զուտ արդիւնք մնացել է 1200 ր.։

Երեկոյթի ծրագիրը բաղկացած էր 4 մասից։ Առաջինը գրական էր։ Խաղացին մի ծիծաղաշարժ վօդեվիլ։ Երկրորդ մասը բալետային դիվերտիսմենտ էր։ Երրորդը՝ զուտ կովկասեան պարեր և երգեր։ Չորրորդ մասը նուիրված էր թաթարական երգերի ու պարերի։ Ընդհանրապէս երեկոյթը աջող անցաւ։ Առանձնապէս լաւ տպաւորութիւն են թողել ամենքի վրա կովկասեան մօտիվներն ու պարերը։ Ընդմիջումների ժամանակ լարային նուագախումբը նուագեց Կարգանովի բայաթին և Ալ. Սպենդիարեանի թաթարական երգը։ Կովկասեան երգերի ու պարերի ժամանակ բեմի վրա նուագում էր հայ սիրողների կազմած սազանդարական խումբը։ Աւելորդ ենք համարում այստեղ արձանագրել հայ պարողների ու նուագողների անունները, սակայն չենք կարող չը յիշել, որ երեկոյթի կառավարիչները խորին շնորհակալութիւն յայտնեցին հայ սիրողներին, որոնք զգալի կերպով նպաստեցին հանդէսի կովկասեան մասի գեղարուեստական աջողութեան։ Նոյն այդ սիրողները այս ձմեռ նոյնպիսի աջողութեամբ մասնակցել էին թաթարական բարեգործական ընկերութեան օգտին տրված երեկոյթին։ Ցար. Խաչատրեան

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Ռուսաց դրամայի գարնանային սէզօնը Թիֆլիսի Արքունական Թատրոնում կը սկսվի Զատկի երկրորդ օրից։

✦ Ապրիլի 19-ին և 23-ին Թիֆլիսի երաժշտական ընկերութեան շինութեան մէջ կայանալու են Մոսկվայի պիանիստ պրոֆէսոր Իգումնովի համերգները։

✦ Այսօր երաժշտական դպրոցի դահլիճում կը կայանայ աշակերտական երաժշտական երեկոյթ, որի հասոյթը կը յատկացվի նոյն դպրոցի աղքատ աշակերտուհիներին։

✦ Այսօր Զուբալովեան ժողովրդական տանը երաժշտասէրների խումբը կը ներկայացնէ «Ֆաուստ» օպերան։

✦ Կիրակի օրը, ապր. 11-ին, Զուբալովեան տանը տեղի կունենայ չէխօվեան ցերեկոյթ դասախօսութիւններով։ Գները ժողովրդական են։

✦ Այսօր, ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կ. Հ. Բարեգ. Ընկերութեան դահլիճում կը կայանայ մի հետաքրքրական գրական-երաժշտական երեկոյթ, որ կազմակերպել է իշխ. Սօֆիա Երկայնաբազուկ-Արղութեանը։ Կը լինեն դասախօսութիւն և վիճաբանութիւն կանանց հարցի մասին, ապա հետաքրքրական կօնցերտ։ Յոյս ունենք, որ հայ հասարակութիւնը կը լցնէ դահլիճը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 2 ապրիլի

Հայ. Ազգագր. Ընկ. խորհուրդը իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում այն անձերին, որոնք հաճեցին նուիրել ընկերութեանս Կովկասագիտական-Մարդաբանական գրադարանին գրքեր՝ և Ազգագրական-Հնագիտական թանգարանին՝ ազգագրական և հնագիտական իրեր։

Ընդսմին ուղարկում եմ խմբագրութեան նուիրատուների ամբողջ ցուցակը։

Փոխ-Նախագահուհի՝

Հ. Մարտիրոսեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Էնզելի, 3 ապրիլի

Ռահիմ խանի գործակից Բէյուգ խանը Խալխալ գաւառում իր շահատակութիւնը դեռ շարունակում է անարգել։ Նա այնտեղի տէր և տնօրէնն է. անարգել կերպով հարկ է հաւաքում ժողովրդից և իր թիկնապահների թիւը ստուարացնում, հարկ եղած դէպքում կուեւլու պարսից ներկայ նոր կառավարութեան դէմ։

Խօսվում է, որ նա նոյնիսկ «ռմբիստների» խումբ է հրաւիրում մեծ ռոճիկով ուրիշ երկրից։ Այսպէս թէ այնպէս՝ նա կայ և ոյժ է հաւաքում իր ազատ լեռներում, դէմ դնելու սահմանադրական կարգերին։

Ներկայ կառավարութիւնն էլ չէ ցանկանում նորանոր արիւնհեղութիւնների տեղիք տալ, այլ կամենում է գործը խաղաղ ճանապարհով վերջացնել։ Եթէ մինչև ապրիլի վերջը Բէյուգ խանը կամովին անձնատուր չը լինի, նրա դէմ կուղարկվի զինւորական մեծ ոյժ։

Այստեղից ոչ այնքան հեռու՝ «Պունել» կոչված տեղի անտառը վռնդրել էին երկու վրացի վաճառականներ և զանազան տեսակի շինութեան փայտ էին պատրաստում Կովկաս։ Անցեալ գիշեր նոյն շրջանի գիւղացիք յարձակվում են նրանց վրա, փայտերը և բնակարանները հրդեհում, գնդակահարում նաև փայտ կտրողներին։ Սպանութեան դէպք չէ պատահել։ Այս դէպքի մասին վրացի վաճառականները այստեղի հիւպատոսական գործակալի միջոցով տեղեկացրին Ռաշտի ռուսաց հիւպատոսին և սպասում են նրա կարգադրութեանը։

Ջումուսխալի գետի դէպքից յետոյ՝ այս երկրորդն է, որ պարսիկներն այստեղ ցանկանում են ոտնահարել ռուսահպատակի իրաւունքները։

Տեղիս մաքսատան ծառայողներից մէկը ժահվան անաջող փորձ կատարեց քաղաքագլխի վրա օրը ցերեկով։ Յանցագործը կալանաւորված է, բայց դեռ չէ պարզվել սպանութեան պատճառը։ Մուջահիդ

ՍՕՑԻԱԼԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Որպէս հաղորդում է «Rappel» լրագիրը, Պարիզում նորերս հիմնված է «Միջազգային Ինստիտուտ սօցիալական փորձեր տարածելու համար»։ Այդ նոր ընկերակցութեան մէջ մտնում են աշխարհիս բոլոր քաղաքակիրթ ազգերի ներկայացուցիչները։ Նա մտադրութիւն ունի մշակել սօցիալական, բարոյական և ինտելեկտուէլ փորձեր, որոնք տեղի ունէին զանազան քաղաքակիրթ ազգերի միջև, խորացնել այն գաղափարները, որոնք բղխում են այդ փորձերից, և օգտվել նրանցից՝ մեթօդիկական բարենորոգութիւններ մտցնելու համար։ Ինստիտուտն ունի չորս պարբերական թերթ՝ Պարիզի «Documents du progrès», Բերլինի «Documente des fortschritts», Պետերբուրգի «Запросы Жизни» և Լօնդօնի «Progress». Ինստիտուտի հոգսերից մէկն է լինելու կօնֆերէնցիաների կանոնաւոր կազմութիւնը Եւրոպայի ամենագլխաւոր քաղաքներում։ Այդպիսի կօնֆերէնցիաներ արդէն սարքվել են Պարիզում, Բրիւսէլում, Բերլինում, Վիէննայում և Միւնխէնում. որպէս զեկուցանողներ այդ կօնֆերէնցիաներում հանդէս են եկել բէլգիական պատգամաւոր Վանդերվելդէ, նորվէգիական արդարադատութեան մինիստր Կաստբերգ և այլն։ Նոր ինստիտուտի և բիւրօյի անդամների թւում գտնվում են ֆրանսիացիներից՝ Դէշանէլ, Րիշպէն, Էստուրնէլ դը-Կօնստան, Մարսէլ Սամբօ, Վիկտոր Մարգերիտ, գերմանացիներից՝ յայտնի քիմիկոս Օստվալդ, տնտեսագէտ Էդ. Դաւիդ, ռուսներից՝ պրոֆ. Մ. Մ. Կօվալէվսկի, նորվէգիական մինիստր Կաստբերգ, նոր-զելանդեան մինիստր-նախագահ Ստօուտ, չինացի՝ Նանկինի նահանգապետ Շի-Տօն-Ֆա և այլն։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Օրէ-ցօր շատացող պահանջը ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ վերաբերմամբ առիթ է տուել վերջին ժամանակներս երևան գալու բազմաթիւ փքքարժէք կեղծիքներ, որոնք առաջարկվում են ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանող զանազան անուններով (սպերմատին, սպերմինօլ, սպերմօլ, սեկարօվեան հիւթ, հեղուկ և այլն) և միևնոյն ժամանակ կեղծողների կողմից առաջարկվում են ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ համահաւասար և նոյնիսկ նրանից բարձր ազդեցութիւն ունեցող դեղ։ Կեղծողները յաճախ լինում են այնպիսի մարդիկ, որոնք բժշկականութեան հետ ոչ մի առնչութիւն չունեն, օրինակի համար՝ դեղավաճառ և պարֆիւմէրի խանութներ ունեցողները և այլն։ Հասկանալի է, որ այդօրինակ կեղծիքները բժշկականութեան և գիտութեան հետ առհասարակ ոչ մի կապ չունեն, սակայն, որպէսզի գիտական բնաւորութիւն տրված լինի նրանց, կեղծողները իրանց րէկլամների մէջ բերում են գրականութեան և բժիշկների գիտողութիւններ ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ մասին՝ մոլորութեան մէջ գցելով ոչ միայն հիւանդներին, այլ և պ. պ. բժիշկներին։

Ի նկատի ունենալով այդ, մենք պարտք ենք համարում ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՆԵԼ յիշեալ կեղծիքներից այն անձերին, որոնք օգտվում են ՍՊԵՐՄԻՆԻՑ։ Գրականութեան մէջ գտնվող բոլոր բազմաթիւ դիտողութիւններ գիտնականների և բժիշկների կողմից՝ արված ՍՊԵՐՄԻՆԻ բուժիչ ազդեցութեան մասին, այն է՝ նեվրաստենիայի, սրտական թուլութեան, ծերութեան, իստերիայի, նեվրալգիայի, արեան պակասութեան, թոխախտի, սիֆիլիսի, սեռական բժշկութեան հետևանքների, սրտի հիւանդութիւնների (չաղութիւն, սրտի անդամալուծութիւն, սրտի բաբախումն, պէրէբօյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացման, ալկօհօլիզմի, ողնաշարի հիւանդութեան, կաթուածների, հիւանդութիւններից թուլացած լինելու, յղացմութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ— վերաբերում են ԲԱՑԱՌԱՊԷՍ ՍՊԵՐՄԻՆ ՊԷԼԻՆ, հետևաբար և խնդրում ենք գնելու ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել „ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ“ անուան և ֆիրմայի վրա, որովհետև ուրիշ պատրաստվածները ոչ այլ ինչ են՝ եթէ ոչ ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որոնք՝ ազդեցութեան տեսակէտից՝ ոչ մի առնչութիւն չունեն նրա հետ քանի որ միակ իսկական սպերմին ներկայանում է ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ։ Սրուակը 3 ռուբ.։ Գրականութիւնը՝ ուղարկվում է ըստ առաջին պահանջման ձրի։

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ

ՊՐՈՖԵՍՍՈՐ ԴՕԿՏՕՐ ՊԷԼԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Մատակարար ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ պալատի— Ս.-Պետերբուրգում։

(П. 177986.) 1400. 8—7

Լոյս տեսաւ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ „ԳԵՂՈՒՆԻՆ“

Իր սովորական ծիրքով՝ 92 մեծադիր էջերով, զարդարուած բազմագոյն և բազմաթիւ միագոյն պատկերներով։

Խմբագրութիւնը ոևէ ջանք չէ խնայած այնպիսի վիճակի մը մէջ դնել «Գեղունին»՝ որ կարելի ըլլայ եւրոպական ազգերու դիմաց ես հանելու զայն, որ պիտի մնայ իբր կոթող մը կիլիկեան որբիկներու վշտին և տառապանքին, և իբրև յուշարձան մը այդ երկրին բազմաթիւ հայ նահատակներուն։

Ջանք ընելով յիշատակել բազմաթիւ գեղարուեստական նկարները՝ հարկ է ըսել, որ կարևոր էջեր նուիրուած են կիլիկեան դէպքերու պատկերներուն։

Գրական բաժինը բոլորովին նորութեամբ մը կը ներկայանայ հայ և օտարազգի ընթերցողներու։ Ցօդուածներ ունին, բաց ի ներքին աշխատակիցներէ՝ Ամեն. Տ. Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ Բ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ, Ազանայի եպ. Պօղոս Թէրզեան, Դուրեան պատրիարք, Զօպանեան, Օհանեան, Ահարոն, Իսկուհի Մինասեան, Շիրվանզադէ, Տիկին Արշակուհի Թէոդիկ, Դանիէլ Վարուժան, Կուրտիկեան, Թ. Եսայեան, Դոքտ. Թորգոմեան, Սէյրի, Թորամանեան, Ռ. Սեւակ։ Իսկ օտարազգի գրիչներէ՝ Ֆրէմարիոն, Ժիւլ Բուա, նշանաւոր գրագիտուհին Ադելըոֆէլդ, Ե. Տեզա. Վիկ. Սգանուր, Էնվէր բէյ, Սօֆիա Բուջովիէչքա և այլք։

Ինչպէս արդէն ծանուցուած է՝ «Գեղունիի» հասոյթը յատկացուած է կիլիկիոյ աղէտեալներուն. ըսել է գեղարուեստասէր ազգայիններ «Գեղունին» ստանալով՝ պիտի փրկեն նաև որբիկի մը կեանքը։

Տեսնելով որ բարեսէր և գրասէր ազգայիններ փութացին և կը փութան յղել իրենց անունները (բաժանորդագրուելով «Գեղունիի») և տեսնելով որ տպագրուած օրինակները շուտով պիտի սպառին, այսու կը յայտարարենք թէ «Գեղունին» կարժէ ֆր. 10,—շիլ. 50,—դոլար 2,—րուբլի 4։

Բաժանորդագրուողք՝ պէտք է փութան իրենց անունը և հասցէն և գինը յղելու խմբագրութեանս, որպէս զի ամեն քաղաք կարենանք փոքրիկ ծնողներով յղել «Գեղունիներ»՝ առանց ժխատելու բաժանորդաց հասցնելու համար։

Ամեն տեղ, ամեն քաղաք և գիւղ՝ Թաղապետութիւնը կամ երիտասարդութիւնը պէտք է աշխատի բարեսիրտ ազգայիններուն լումաները հաւաքելու համար (այսինքն «Գեղունիին» ստորագրուիլ տալու և անոնց անունները խմբագրութեանս յղելու, որպէս զի այդ մարդիններուն ուղղենք ապսպրած «Գեղունիները»)։

Վստահ ենք, որ բարեսիրտներ գոհ պիտի մնան իրենց ըրած բարերարութեան վրայ, երբ իրենց առջև կունենան «Գեղունին». նամանաւանդ երբ իմանան թէ այդ «Գեղունին» հայ կեանք մը փրկած է սովէն։

Դիմել ուղղակի «Մշակի» խմբագրութեան։

Յ. Գ.—Վասն զի ամեն կողմէ գործակալներ և գրավաճառներ դիմումներ կընեն մեզ «Գեղունին» վաճառելու պայմանները ուզելով, կը յայտարարենք թէ 10% միայն կրնանք տալ անոնց՝ որոնք կը կանխեն դրամը յղել։

(Ե. ու.) 303. 10—8

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։ Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փ. № 16.

Տելեֆօն № 40.

(Ե. ու. կ.) 984. 100—76

ԲԺԻՇԿ

Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։

Կոջորսկայա փ., № 6, «Վէտցել» հիւրանոցի մօտ։ (Ե. հ. շ.) 955. 100—79

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Յ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԵԱՆԻ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԶԲՕՍԱՐԱՆ ԿԱՄ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԵՐ

ազգ. առածներով, հանելուկներով, բնդարձակ երազահանով եւ այլն։ Պարունակում է եւ եփիմէրտ

ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԵՐԿՈՒ ՄԱՍԻՑ, 360 ԷՋ։

Սոյն հրատարակութիւնն անմեղ և ուրախ ժամանցի համար է և արժէ որ իւրաքանչիւր հայ տուն ունենայ իր սեղանի վրա։

Պահեստը Թիֆլիսում հրատարակչի մօտ կամ Կենտրոնական գրավաճառանոցում։

ԳԻՆԸ—Թղթակազմ՝ 1 ր. 30 կ., կազմված՝ 1 ր. 40 կ.։

(Կ.) 350. 5—3

Լոյս տեսաւ

ՇԱՐԼ ՄԵՐԷԻ

ՀԻԴՐԱ

Դրամա 5 արար.

Ֆրանս. թարգմ. Վ. Փափազեան

Հրատ. Գ. Գալստեանի № 48.

Գինը 50 կ.

Գիրքը արժանացած է Թիֆլիսի Հայոց Դրամատ. Ընկ. 1909 թ. առաջին մրցանակին։ Ներկայացնելու թոյլտուութիւնը ստացված է Կառավարչապետի Դիւանատնից։ Գրքի վերջը կցված է Դրամատ. Ընկ. մրցանակաբաշխութեան ժիւրիի արձանագրութիւնը և հայերէն թատրոնական պիէսների ցուցակը։ Դիմել՝ «Գուտտենբերգ» գրավաճառ., Թիֆլիս։

(ու. կ.) 405. 2—1

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.-Ի

նոր լոյս տեսած գրքերը.

ԾՈՎԻՆԱՐ, գ. տպ. բարեփոխած, 25 կ.։ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ մասին զրոյց, 30 կ.։ ԿՐՕՆԻ ԴԱՍՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ա. բաժանմունքում, ուսուցիչների, ծնողների համար, 40 կ.։ Հասցէ՝ Միքայէլեան փ. № 82.

(հ. կ.) 400. 5—1

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

ՎԱՆՆԱ, ՊՂՆՁԷ ՑԻԼԻՆԴՐ, ԴՈՒՇ

իր բոլոր պատկանելիքներով, 50 րուբլով։ Հասցէն՝ Московская ул., д. 13, кв. 1.

(ա. օ.) 404. 3—1

ՎՐԱՍՏԱՆԻ և ԻՄԵՐԷԹԻ թեմի Հայոց

ՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ

առեանում այս ապրիլի 9-ին նշանակված է

ԱՃՈՒՐԴ

և 3 օրից յետոյ ԿՐԿՆԱՃՈՒՐԴ, կապալով տալու վանքապատկան կալքին, որ գտնվում է Վանքի աւագ եկեղեցու դիմաց։ Մասնակցել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն որոշված գրաւական։

(Ե. ու.) 388. 2—2

Լոյս տեսաւ

ՏՂԱՄԱՐԴՒ ՏՐԻՊԵՐԸ եւ ՆՐԱ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պատկերներով. գինը 20 կ.։ Դոկտ. մէդից. փէլդշ. Ա. ԽՍԱՅԵԱՆ։ Պարունակում է մանրամասն խորհուրդներ և դեղեր տրիպէրից բժշկվելու համար։ Մասնաւոր կարևոր է գաւառական բնակիչների համար, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Ծախվում է Թիֆլիսում «Գուտտենբերգ», «Կենտրոնական» և «Փարոս» գրախանութներում։ Ծախվում է նաև նոյն հեղինակի «Տղամարդի սեռական կեանքը», գինը 30 կոպ., որը շուտով կը սպառվի։

(օ. մ.) 402. 4—1

300—500 ՌՈՒԲԼԻ

իւրաքանչիւր ամիս կաշխատէ ամեն մէկը՝ սովորելով առանց որևէ դժուարութեան սապոնագործութիւն՝ նորագոյն գիտական հիմունքներով։ Սապոն արդիւնաբերելու համար հարկաւոր չեն ոչ մի պարագաներ և առանձին շինութիւն։ Ամեն տեսակ սապոն պատրաստելու ձեռնարկը՝ բազմաթիւ օգտակար ցուցմունքներով հանդերձ՝ ուղարկ. ենք վճարելի վճ. 1 ր. 75 կ. (ճանապարհածախքով)։ Բազմաթիւ շնորհակալական նամակներ։ Պահանջները հասցէագրել՝ К-во МЫЛОВАРЪ. С.-Петербургъ. Офицерская ул. 50—213.

(П. 40582) 407. 1—1

Типографія „Экономія“ Большая Ванкская № 3.